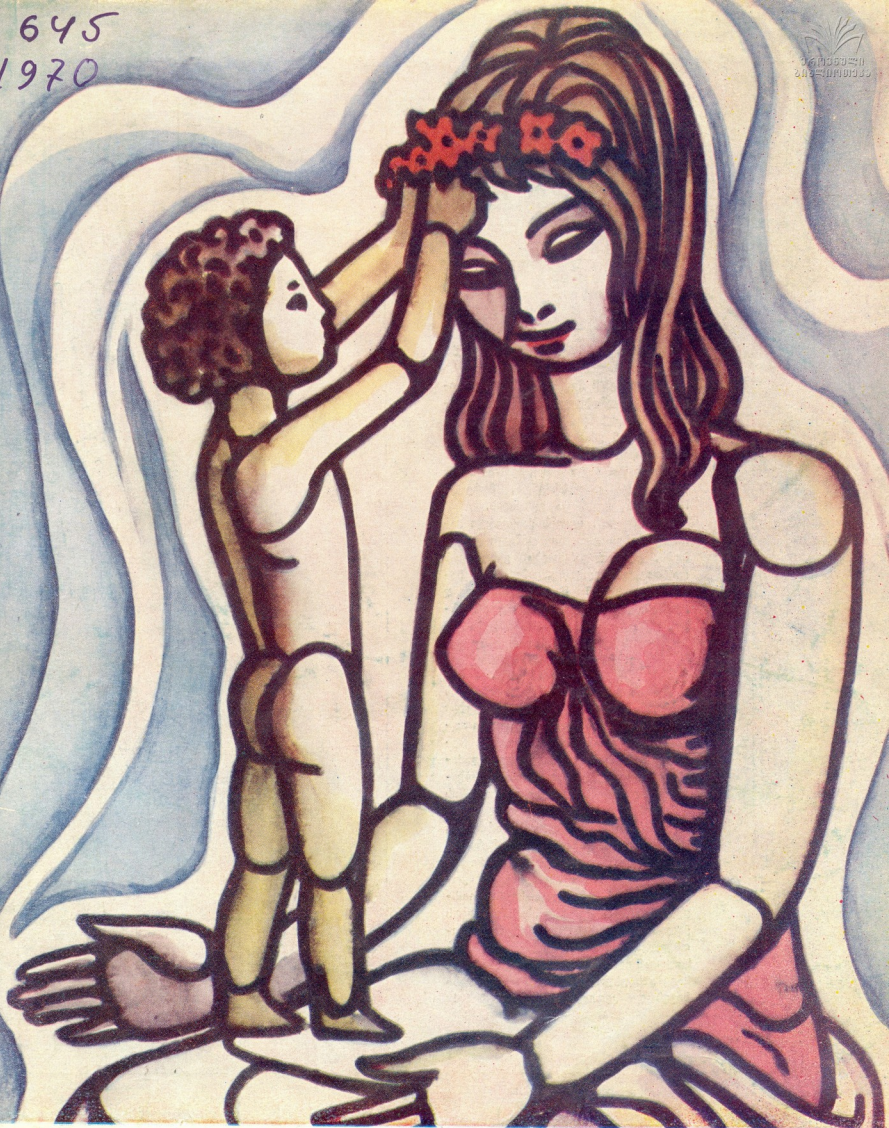

645
1970

המוזיאון
הרומני
בירושלים

המוזיאון הרומני בירושלים

המוזיאון
№ 6 1970 6

კომუნისტი

გაზეთ „კომუნისტს“ არსებობის 50
წელი შეუსრულდა!

„კომუნისტი“ ჩვენს არსებაში მგვი-
ყველ დამკვიდრებული, ჩვენი შრომლეუ-
რი და სისხლბორცული გაზეთი! თით-
ქოს მასთან ერთად დავიბადეთ, მას-
თან ერთად ვიზრდებოდით, მაგრამ
ანაზღად წინ გავისწრო, ჩვენზე ადრე
დავაჯაყდა და დაბრძნდა, `მერე` კი
ჩვენ გვასწავლის და გვზრდის.

„კომუნისტი“ იკვირს ქართველი კა-
ცი და სახეს კეთილი ღიმილი გაუთ-
ბობს, ჟურნალ-გაზეთებს გამოიწერს
და თავდაპირველად „კომუნისტს“ ჩა-
წერს, კიოსკთან მივა და პირველად
„კომუნისტს“ მოიკითხავს, თუ არ ვრ-
გო, უკმაყოფილოდ გამობრუნდება და
საყვედურს უთვლის რედაქციასაც და
სტამბასაც, მგყუნსაც და მართალსაც.
უყვარს ხალხს „კომუნისტი“, გაზე-
თი, რომელიც ღირსეულად ატარებს
საბჭოთა პრესის მაღალ და უმწიკლო
დროშას, უყვარს და ეს სიყვარული ად-
ვილად არ არის მოხვეჭილი, იგი რე-
დაქციის მუშაკთა გამუდმებული დაძა-
ბული შემოქმედებითი შრომით, უთვა-
ლავი თითრად გატეხილი ღამით არის
გაპირობებული.

ჩვენი ხალხის გმირული შემართების,
საქართველოს შრომელთა გამარჯვე-
ბების ამაგდარსა და მაცნეს, ჩვენი სა-
ყვარელი გაზეთის „კომუნისტის“ კო-
ლექტივს, მის მრავალათასიან მკითხ-
ველთა არმიას ჟურნალ „საქართველოს
ქალის“ რედაქციის კოლექტივი და მკი-
თხველები გულთიხად ულოცავენ სა-
ხელოვან იუბილეს და ახალ-ახალ წარ-
მატებებს უსურვებენ მათს დიდ პასუხ-
საგებ და კეთილშობილურ საქმეში!

159
კომუნისტი
50
წელი
უუსუსლად

ოლინი და ბოგოლი. მომადგამი ზ. აბაშვილი.

პოპაპის იპაი

ჯერ კიდევ მოშუშებული არ გვექონდა დიდი სამამულო ომის იარაღი, ჯერ კიდევ მკაფიოდ აჩნდა მიწას ფაშისის ნაკვალევი, ჯერ კიდევ საფრთხე ელოდა ყველას, ყველაფერს, განსაკუთრებით კი მსოფლიოს მოშავალ იმედს — ბავშვებს, რომლებსაც ფედერაციამ გადაწყვიტა ზაფხულის პირველ დღეს — 1 ივნისს უროლის „ბავშვთა დღესი“ დღე“. ამ გადაწყვეტილებას მხარი დაუჭირა მთელმა პროგრესულმა კაცობრიობამ, კლანდის ყველა კეთილმა ადამიანმა, ეინიდან ეს დღე დამიბდა, როგორც კეთილი ნების ადამიანთა სოლიდარობის დღე, როგორც მომავლის დე ყველაზე კეთილშობილი მიზნის განხორციელებისათვის მებრძოლი პროგრესული ძალების გამაერთიანებელი დღე. მას შემდეგ ყოველწლიურად აღინიშნება ეს დღე, აღინიშნება

ბა როგორც მოწინავე ადამიანთა მისწრაფება — დიდგან ბავშვები, ვინაიდან, ვიდრე დედამიწაზე არსებობს ჩავება და ძალადობა, შიშნული და ავადმყოფობა, უთანასწორობა და კაცობრიულება — ბავშვებს ესაჭიროებათ მფარველობა და მზრუნველობა.

სწორედ ამით არის განპირობებული ის, რომ ყოველივე საუკეთესო, რასაც კი საბჭოთა ხალხი აქმნის, ეკუთვნის ბავშვებს, ზრუნვა მათი ფიზიკური და ზეინორიკი განმრთელობისათვის ყოველთვის იყო და არის №1 ამოცანა.

წელს ჩვენს ქვეყანაში ბავშვთა დაცვის საერთაშორისო დღე ტარდება საყოველთაო-სახალხო პოლიტიკური და შრომითი აღმავლობის ვითარებაში, რაც გამოიწვია დიდი ლენინის დაბადების 100 წლისთავისათვის მზადად.

ბავშვებისათვის, მათი მომავლისათვის ზრუნვას ვ. ი. ლენინი საერთო სახელმწიფოებრივ ამოცანად, საბჭოთა მთავრობის სისხლმორცველ საქმედ თვლიდა.

ოქტომბრის რევოლუციის გამარჯვებისთანავე ლენინის წინადადებით საბჭოთა მთავრობამ მიიღო მთელი რიგი გადაწყვეტილებანი, დაკავშირებული ბავშვთა ინტერესების დაცვასთან.

1918 წელს გამოცემული ერთ-ერთი პირველი დეკრეტი დედა და ბავშვთა დაცვის ეხებოდა. ხოლო 1919 წელს ლენინის მიერ ხელმოწერილი დეკრეტი ბავშვთა დაცვის საბჭოს შექმნის შესახებ, ყველა სახალხო კომისარიატს და უწყებებს ავალებდა თვალყურის დევნებინა იმისათვის, რომ ბავშვებს არ მოკლებოდათ საჭმელი, განსაგმელი, სამედიცინო დახმარება.

ამჟამად ბალებსა და ბავშვთა მილიონზე მეტი ბავშვი დადის. ჩვენს ქვეყანაში ყვე-

808.11

სათბურებში, სადაც ყვავილითა ჩითილებია, არის სსრკეული სითბო, განათება და ტენიანობა. აქედან ჩითილები ფართობებში გადააქვთ. გერმანის ერთი ბუჩქიდან შეიძლება კილოგრამამდე ყვავილი იყრებოდეს, ვარდის ერთი ბუჩქიდან — ორ კილოგრამამდე ყვავილი, ხოლო ერთი კილოგრამი ვარდის ზეთის მისაღებად უნდა გადაამუშავდეს მეტი ტონა ვარდის ყვავილი. ვარდის სურნელებითაა პაერი გაღვნილი ვარდობის თევზი. ყვავილითა კრეფაში მურნობის მუშებს რაიონის მშრომლებიც შედიან. ეს იმიტომ, რომ მხოლოდ დილის გარკვეულ საათამდე მოყრეფილი ვარდის ყვავილი იძლევა უძვირფასეს ზეთს. ქარხანა-მურნობაში სიხონზე

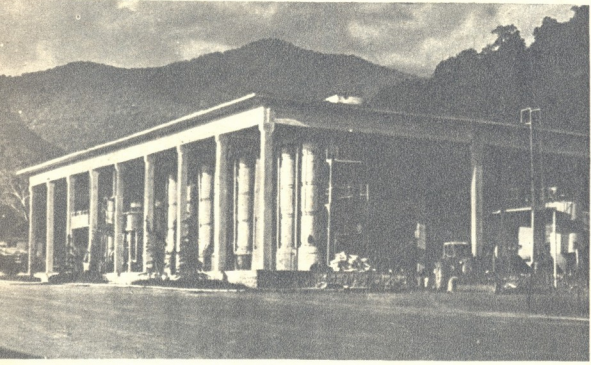
თავედლებელი შრომაა. მთელი დატვირთვით მუშაობს უახლესი ტექნიკური დანადგარებით აღჭურვილი საწარმო. ნაფარეულის ეფერზეთების ქარხანა-მურნობის მუშათა ერთი ნაწილი სოფელ ლაფანურში სახლობს. ლაფანურში უმცროს მასაგეო გვერდში მიყვრია ნაფარეულს. მათ შორის გვახეივანში გადის, მეტე იჭრება მთებით შემოსაზღვრულ ველზე და ლამაზი ქვის ოღასახლებთან ნაწილდება. ეს ოღასახლები ფავეითიდან გადმოსახლებულდება, ვეჯის მიწის კაცებმა დადგეს, ფხვი მავრად მოიკლდეს და მეტე ყვავილების პლანტაციებს ეუყენენ.

მათი შეილებისათვის, შრომაში ქალთ

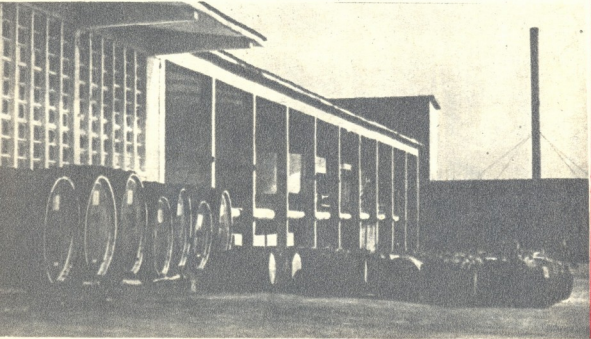

ნაფარეულითა მურნობა

მთრეაზების ქარხანა-მურნობა

ლხვიის ქარხანა

ჩამბისათვის გახსნილი სოფელში საბავშვო ბაღი, რომლის გამგეა ენია კარატინი. დიდი სიფაქიზე, პატარებისადმი სიყვარული, მათი კარგი აღზრდისათვის ზრუნვა აქ ერთი შეხედვითვე იგრანობა.

თავისი სიმძლავრით და ტექნიკური აღჭურვილობით ამჟამის ნაფარეულის დონის ქარხანა. წარმოების შექანისაკლით იგი ერთ-ერთი პირველია რესპუბლიკაში. აქედან გამოდის დენი „ნაფარეული“ — თეთრიც და შავიც, აქ იჭრება და სამი წელი ძველდება ახმეტური დენი „მახტიონი“. გასულ წელს ქარხანამ 10 ათასი ტონა ყურძნის ნაყვალად 11.300 ტონა ყურძენი გადაამუშავა. წელს 12 ათასი ტონა ყურძნის გადასამუშავებლად უკვე მზად არიან.

ნაფარეულის მშენებმა და სიამაყე მისი კენახებმა, 1.184 ჰექტარზე მისდევნ ერთმანეთს უწყებლობით გამოზომილი მწყარებები. ქარხანის კიბითი გეგმულა ეს ქვეყნის მასშტაბიანი ებელი ვაზი. მისი შივლა-პატრონიობით შეიძლება დაიკვივოს ნაფარეულის მევენახეობის საბჭოთა მურნობის 876-მა მუშა-მოსამსახურემ, ვენახში მომუშავე იმ 500-მა ქალმა და კაცმა, „არქაიფელსა“, „მწვანესა“ და „საფარესა“ რომ უფლიან, ტრაქტორის ტენებმა, რომლებიც რიგაშორის ამუშავებენ და წამლავნ ფართობების 80 პროცენტს მფრინებმა, რომელთა მეშვეობით ხდება გორდის შეფრქვევა ვენახებში. დანარჩენ „მწვანე ორაკიები“ — ზედმეტი ყლორტების შეტყა, ფრჩქენა და კრეფა ხელთ წარმოებს. კიდევ უნდა დაიკვივონ ამ ხელგამკავანისგან გაუხეშებულმა ხელგამკ.

მათ მოყვანეს შარჩნ 5 ათას - 865 ტონა ყურძენი და დიდად გადაამეტეს გეგმის, ახარეს ხორბლის, ქერის, სიმინდის ყანები, ახარეს ბოსტნეული, ბალნეული, ხილი, მოურავს ფუტკარს, მსხვილფეხა რქოსან პირუტყვ-მურნობის ყველა ბრიგადამ გადაკარბებით შეასრულა წლიური გეგმები.

ქალებიდან ყურძნის მოყვანაში ყველაზე კარგი მანენებლები ქონდათ ბრიგადირებს. ნაბი ჩიკაიძემ 150 პროცენტით შეასრულა გეგმა, ლიზოკი მიქელაშვილმა — 124 პროცენტით, მერი ჩიკაიძემ — 115 პროცენ-

ტით. ქება ეკუთვნით მუშებს — თამარკო იოსებაშვილს, ლამარა არაქელაშვილს, ცენია ჩოგოშვილს და ბევრს კიდევ სხვას.

მათი შვილები კი, როცა დღეები თავაუ-
ლებლედ შრომობენ, აღზარდლებთან ატარებენ მთელ დღეს, მეურნეობას ბავშვებისათვის ბაგაც აქვს, ბაღიც და ბავა-ბაღიც. რას არ აკეთებენ ნაფარეულად აღზარდულები, რომ ამ სოფლის შვილები იყვნენ ჩანსალი, გონებაგახსნილი, სკოლისათვის მონაღებულნი. ქების ღირსია საბავშვო ბაღის გამგე ეთევან შთავარულშვილი, რომლის უნარიანი ხელმძღვანელობით საბავშვო ბაღმა 1967 წელს საკავშირო დათვალერებებზე საპატიო სიგელი დაიმსახურა.

ჩველი ბავშვები აბარია აღზარდელი ბავშვის გამგეს თამარ კურტაშვილს. აბა ნახეთ, რა ჩანჩრთელები და მოვლელები არიან მისი აღზარდულები. ნაფარეული შრომლები ემადლიერებიან მას, ველდამშვიდებელი მიდიან სამუშაოდ და თავდადებით შრომობენ.

როცა მათი შვილები სასკოლო ასაკის გახდებიან, კეთილმოწყობილ სკოლაში ივლიან. სკოლა სმსართულიანია. აქ ფართო, ნათელი ოთახები ელით პატრებს. მათ განჯარგულბაშია ლაბორატორიები და კაბინეტები, ღამაში საგამოფენო კუთხეები, კეთილმოწყობილი ეზო, საბავშვო ეზოში. უნდა აღინიშნოს, რომ 500 მოსწავლედან არცერთი არ არის ჩამორჩენილი. ამ წარმატებისათვის დიდი ენერჯის დახარჯით მიუღწევია სკოლის დირექტორს ვერა გურაიელს, რომელმაც თავისი საუკეთესო ახალგაზრდობის წლები ნაფარეული ბავშვების აღზარდაში გაატარა.

ნაფარეულებს კეთილმოწყობილი საკავადმოფო აქვთ. მისი დირექტორი ალექსი დღმელიშვილი, ორდინატორი დილა გუბუტიშვილი და მთელი სამედიცინო პერსონალი გულმზურვად ეღწვიან ადამიანების წაწმინდობისათვის.

ნაფარეულში ადამიანი ყველაზე მეტად ფასობს, მისი ცხოვრების კეთილმოწყობისათვის ყველაფერი კეთდება. საყოფაცხოვრებო მომსახურების კომბინატ, კულტურის სასახლე 500-ადგილიანი დარბაზით და წრებობრივი მუშაობისათვის განკუთვნილი კაბინეტებით, ბიბლიოთეკა, აბანო, უნივერსალი, — ნაფარეულთა განჯარგულბაშია. სოფელში მტაველი მიწაც არ არის დარჩენილი გამოუყენებლად, ყოველ ნაბაჭზე ღამაში სკვრები და ეკვილინაჩები, რომ ამითაც იხარონ ადამიანებმა.

— გასაკეთებელი დაგრიათ რაიმე? — ცვათხეთ გამოშვიდობებისას სასოფლო სპორტის თავმჯდომარეს ზინი ზოლუაშვილს.

— როგორ არა, — გაციონა მან, — სოფელში ავამუნებთ სასტუმროს, ქალთა კლბს, სპორტულ კომპლექსს, მთაზე მონადირეთა სახლს დავდგამთ, ტბაში ცოცხალ თევზს მოვამრავლებთ...

...ასე წაიშლება ზღვარი სოფელსა და ქალაქს შორის. ნაფარეული კი დაგრიბა თავისი არაომატული ღვინით, თავისი ვარდლებით, თავისი დამაბრბობელი სურნელებით.

ლან კაპახიძე

წელი ღარსამილიძე

ასე ლანსებენ

როცა დედა მიყიდის ფუნჯს, ქალაქს და ავეჯარებს, ახალგაზრდად დავსატყე ჩემს ბაბუსს საყვარელს.

წინა ლალიძე

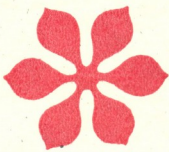
ამოსოვენ უნი თოჯინა

მათხოვე შენი თოჯინა, — თამარკომ სთხოვა ნატოს, — თოჯინაც მოწყვნილია როცა ვთამაშობთ მარტო!

კატა-
ჩებო-
სა-
თვინს

გოთოლა ჩიხაძე

კამ, კამ, აქეთ მომშველეთ — მწყვსებს უხვობის ბამბურა, ჩვენ გვევინა მგელს წააწყდა, ხაფაგვი არ გაბმულა?

ზინა ჩიხაძეანი

უსარიკ
პეჩისხალს

მიიწურა, მიიწურა ჭირვეული მარტი, და მზის სხივი დიმილი-დიმილი სარკმელ-სარკმელ დასტის.

შენის გიას ალუ-ალუ აკუნის ჭირჭირ-ჭირჭირის, უსარია დაბრუნებულ მერცხას; ჭიკ-ჭიკ, ჭიკ-ჭიკ, დასე, როგორ წამოზრდილა, ის ნამცეცა ბიჭი!

უნეთან
ვილკა
თაქაქი

ჭიტა-ჭიტა, ჭიტალა — სხივი შემობარა ჩუმად ჭუჭურუტანაში, ადგი, ბიჭო ნიკა, რა, შეთანა მინდა თამაში.

როგორს უნდა

პატარა ბულვარულ ბიჭუნას ვლადკოს ტკბილად ჩასიძნებია, სძინავს და ვერ ხედავს, როგორ დადგომია თავს ჩრდილოეთისა და სამხრეთის ვადლოკები. ვადლოკები ერთმანეთს ედავებიან: ფიქტის სამოსი შენის ჩრდილოეთის ვადლოკის, თოვლის ფეხფულა კუდი ახურავს. შეატყუა, სამხრეთითელ ვადლოკარს ფრთებით დაუმშვენივია თავი. რაზე ფიქრობ? ვლადკოსზე!

ფიქსონი ინაგრა ბიჭუნამ — ნეტავ ჩრდილოეთი და სამხრეთი მხარე დამატარაო, პოდა, ისინივ მოვიდნენ — ოღონდ საქმე ისაა, საით წავა ვლადკო პირველად? პირვენიებისა და დათუნების ქვეყანაში, თუ ვადლოკების მხარეს?

და ვლადკოც მისდევს მათ. მისდევს უბარბული სიზმრით. ეცნობა ესკიმოს დამას, უფრებს პირველების სასაცილო ცეკვას, შემდეგ ზანტი გოგო-ბიჭების ყრავაშულში ერევა. ესაა ფერადი სიზმარი-ოპერა, რომელიც ბულვარულმა კომპოზიტორმა ილია ილიევამ თავისი მხარის ბავშვების მიუღწეა. სოფელმა ბავშვებმა შეიყვარეს ეს ოპერება. ასევე შეიყვარეს იგი მოსკოვის ოლქის, ქალაქ შროაკოვის ჩაკალის საბავშვო საშუალო სკოლის მოსწავლეებმაც. სცენები მათი სპექტაკლიდან თურნალ „ოპონიკოს“ ფურცლებზეც მოხდა.

მერამ, რას წარმოიდგენდა კომპოზიტორი, თუ შორეულ საქართველოში, თბილისის 41-ე საშუალო სკოლის სცენაზეც ახმაურდებოდა მისი მზიანი არიები, დუბტი, გუნდი. ეს ახმაოი თითქოს თავისთავადაა მართლაც უბარბული. სინამდვილეში კი ასე არ იყო. სკოლის ბიბლიოთეკარმა ქეთე-

ვან ფინსაბემ განსაკუთრებული ინტერესი გამოიჩინა ჟურნალში დაბეჭდილი ფერადი ფოტოების მიმართ. იგი ვაშაშვილი მიიხვდა, რომ ეს ოპერება მეტად საინტერესო შინაარსისა იქნებოდა. მკარამ სად უმრავთი კლავირო? და დაიწყა ტიკა... რას არ გააკეთებს და შექმნის მონოლოგზე? შორეული სოფიდან თეტი ილია ილიევამ გამოუგზავნა საკუთარი ხელით ოპერების კლავირო თბილისელ ბავშვებს. მაგლობის წერილს ათასგვარი რჩევა-დარბეგაც დააღვენა. და აი, დადება ნაოცნებარი დღე: თბილისის ვანი სარაფიშვილის სახელობის კონსერვატორიის დიდ ღარიბაშვი აიხვდა ფარდა. აწკრიალდა ხმები, დაიჩნა მესულდია, რა ლაღად, მსუბუქად და თავისუფლად მდინარებდა სიმღერის ნაპოლელო, როკავდა ფიქვის კოსტუმები გამოსიხობილო ბავშვთა ახალა, ტენეოჩანებული ცეკვით უფლდნენ წრეს ზანტი გოგო-ბიჭები. და აღფრთოვანებულმა ბავშვებმა არ იცოდა, რამდენ ძიებდა, შრომად მთელვარე დღეებად და გაგვილი დღეებად დაუწვდა ეს ლამაზი უბარბარი ბავშვები ერთად სკოლას, მშობლებს, პედაგოგებს, სკოლის მეგობრებსა და ყველაზე მეტად ამ მეტად ენერგიულ ახალგაზრდა ქალს — ქეთევან ფინსაბეს. მთავარი არიიდან დაწყებული დეკორაციებითა და კოსტუმებით გათავებული, ყველაფერი რომ გულთან მიჰქონდა, ჭრიდა, კრავდა, აწებებდა, უსწორებდა, ადგინდა მოსაწივე ბარათებს, პროგრამებს, იწვევდა სტუმრებს. დღევანდ ცხადია, დღევანდ. თუმცა სკოლისთვის, მისი ბავშვებისთვის ეს ამავე ახალ არ იყო. მათი სცენის ფარდა პირველად

ს. ბ. ა. ა. ა. ა. ა. ა.

1968 წლის 2 მარტს აიხადა, როდესაც წარმოადგინეს კომპოზიტორ ღია რობი-ტაშვილის საბავშვო ოპერა „ციცენა იას დღობა“ — გივი შვინიძის მშვენიერი საბავშვო პიესის მიხედვით. ამ ოპერის დადგმასაც თავისებური ისტორია აქვს. სკოლა თავის ერთ-ერთ გრადიციულ პე-
ნიონა და შუსტის სადაზრუნე კომპოზიტორ ლეონტი ბობიჯაშვილი მიიწვია. ბავშვებმა სამოცნობო შეასრულეს ღობას სიმღერები: „მზაბ-მზაბი“, „აუ-აუ, ცხენო“, „ნანა, ფისო“, ბოლოს კი მიმართეს მობიონულ ატორს: „დიდი ღობა, კიდევ რას გვიპირ-
დებით ახალს?“ ასე დაიწყო შემოქმედებითი მებრძოლობა პოეტსა, კომპოზიტორსა და სკოლას შორის. ღობა უკვე იმდენად იც-
ნობდა ამა თუ იმ მოსწავლის წესადგე-
ლობას, რომ ყოველი პარტიის წარსისა ყო-
ველთვის მხედველობაში ყავდა შემსრუ-
ლებელი.

ბავშვებს მეტად მოეწონათ ოპერა. მათ გულს იტაცებდა მისი მშვენიერი მი-
ნარისი — პატარა იას მინდვრის ვაჟილე-
ბი თავს ევლებოდა, მოწონებდა მისი დაბა-
ნისილევა, სინაზა, ზღვითი უღონა დაბა-
დების დღე. მაგრამ არ გამორჩა ბავშვ-
თა დღე, რომელიც იას გაქეღას უპი-
რებს, როგორ, ია, პატარა ია უნდა დაიდუ-
ბოს? და კეთილი ფუტკარი სიცოცხლის ფა-
სად იხსნის მებრძოლს. ნესტარს ჩხვლებს
დათეს და თავად კვდება. მკითხველთა შო-
რის ყველაზე ფაქიზმა მკითხველებმა —
ბავშვებმა ვერ აიტანეს ეს ამბავი. — არა,
ფუტკარი უნდა გაეცოცხლებო! — თხოვეს
მათი გივი შვინიძეს. ასე შეიქმნა ოპერის
ახალი პერსონაჟი — შრავადაძარღვა,
რომელმაც უმკურნალა ფუტკარს და გა-
აცოცხლა. ასე რომ, მებრძორობისათვის
თავდადებული ოპერა იქცა ამავე ფრის
სიცოცხლის ზემადა. ეს ზემატი გელეჯრანე-
ბიდანაც იხილა მავურებელმა, მოისინის
რადიომხედველმა.

ვინ არიან ეს ბავშვები, ასეთი მომდომე-
ბულები, ბავშვები, ნიჭიერები? მათ ხომ
ორჯერ შეიკადას დადგენილი მუსიკა-
ლორ ცხოვრებაში თავისებური ელფერი?
ისინი იმდენი არიან, რომ ყველას ვერ ჩა-
მოთვლით. ისინი ისე კარგები არიან, რომ
გულს ვერც ერის დაეწყვიტო. ამიგომ
მხოლოდ ჟურნალში დაბეჭდილ ფოტოსუ-
რათებზე აღვნიშნავთ ზოგიერთი მათგა-
ნის გვარს.

— „ძალიან გთხოვთ დაასახელოთ ის
მშობლები და პედაგოგები რომლებიც
მთელის გულით იყვნენ ჩამბუნნი ამ საქ-
მეში“, — თქვა სკოლის დირექტორმა მურ-
მან კოსტოვმა და თვითონვე ჩამოთვალა
ყველა ენთუზიატი ამ საქმისა:

სვიტა სალარიშვილი, ელენოზორა კინ-
წურაშვილი, კინა გუჩუაძე, დავით მად-
თოვი, ნათელა ბარკალაია, დავარა ჩირქე-
ჯიშვილი, შერი ბაშვიძე, კონცინციისტე-
რი ც. ლომიძე, ვლ. ესეიუა, თამარ გორ-
დელჟანი... ახლა ისინი ისევ აქ, ამ ცხოვრ-
ში, ამ დერფენებში, ამ ბიბლიოთეკაში გრია-
ლებენ. არ ამბობენ, მაგრამ ალბათ ყვე-
ლას ერთი საფორტალი უტრიალებს — „კი-
დედ გო იქნება ახალი?“

ამ სიახლემდე კი ქეთევანი თავისი პატა-
რა ბიბლიოთეკის ფანჯარას ადებს, აყვა-
ვებულ ხეებს გასცქერის და იმ გაზაფხულს
იხსენებს, ბოტანიკის ინსტიტუტში რომ და-
დიოდა. დაიჯერეთ, რომ ეს ნამდვილი ამ-
ბავი: იგი ბოტანიკის ინსტიტუტში დადიო-
და კონსულტაციისათვის — რა ფურის კაბა
უნდა ეკვას ჩირქიშვილს, ჯორჯანის რა შე-
ფერილობა მოუყვება, კორჩიოტა რომე-
ლია — ის ხომ არა, ია-იას რომ ეძიებან?..
ასეა, როცა სულს სოფლაზე უყვარს.

მადლობა? მისთვის ბავშვების წარმატე-
ბაზე დიდი მადლობა ხომ არ ასრუბობს.

5. მანუშაძე

სტენ. ოპერის — „ციცენა იას დღობა“.

„ჩაქალსწორი სოჭაპი“, ზანგბის ცეკვა.

„ციცენა იას დღობა“. პარტონდინი: ია — მანა ცინდელა-
ნი, ექმელა — მანას მერაბიშვილი, ზურბანა — მარიანა ჩანო-
ბაჩიკია, ჩიკიბიძე — მანა ცინდელა.

1969 წლის 1 სექტემბრიდან 1970 წლის 22 აპრილამდე მიმდინარეობდა ვ. ო. ლენინის დაბადების 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი მოსწავლეთა ოსწულები. რევოლუციური დათვლილება თემაზე: „რევოლუციას აქვს დასაწყისი, რევოლუციას არა აქვს დასასრული“. დათვლილების რესპუბლიკური ოტკავე გამარჯვებულ ნაწარმოებთა შორის პირველი ჯილდო დაინახურა საქართველოს სსრ განათლების სამინისტროსა და პედაგოგიკის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის სახანო რესპუბლიკური ექსპერიმენტული საშუალო სკოლის VII კლასის მოსწავლის ანა კლიაშვილის ოსწულებამ.

(ინსანივთ სურათათაზე)

სურათები... სურათები... უმარავი სურათები და მოგონებები. რა მწარეა წარსულის გახსენება. აი, დანგრეული, დანოწნოილი სტალინგრადის სურათები. დამსხვრეულ სახლთა ნაშთები, დაცარიელებული ქუჩები, გამოშლულ ხეები ხალხიანად შემოქექიან. დგანან და მოგონებები ფერგაუმტრალი დღეების შესახებ. დგანან და ამბობენ, დგანან და ცელავი ციკვიან, ხმა აღმადღებენ: „ეს აღარ განმეორდება!“

ახლა აქ სირუმე. სირუმის ბურუსში გახვეულა ირველი ყველაფერი. სირუმე მუხუმის ხელუხლებელი გესონატია. მაგრამ ბაერში წვიან, გაჭივიან ყუმბარები, ინგრევა სახლები, ხალხის ვეება, შეძრწუნება, სამინღლება ირვეა, თიქიფება და მოდის ჩვენიმდე აუტანელ, არხანულ ხმურად...

ვიღაცა გარბის... ვიღაცა ჩაყანებული, გარკული სახით დასცქერის ავტომატის გაკეპულ ლუქას. ალბათ, ის ლლა საიორად, საიორად ცნობა...

ვიღაცა გაბეცებული თვალებით შეკლადებს ცას, ცა კი შეჭოა, ცაში ბევრი თვითფრანავია, ციდან ბევრი სიკვდილი ცვივა... ვიღაცას გულში ჩაუკრავს ჩვილი, სისხლიანი, ახლანად გაციებული ხელებით. ბავშვი კი ტირის, თითო სხეულზე დღისით თითები წითელ ნაკვალევს ტრეფენ.

შემზარავია... ის, ის შევლას იხოფს. ...და მინდა, მინდა ყველა ონკანი დაალოთ, ყოველმა წყარომ ჰემუთი აპკუროს, განანასოს, განანანის სისხლი... ..ბავშვმა არ უნდა იცოდეს რა არის სისხლი...

...მეც იქ მინდა ვიყო, იმ გაკეპულ, ჩაყანებულ სახეებთან, მეც მინდა დავიცივა სიცოცხლე...

...ვიღაცა ჩამონგრეულ სახლის კიბეს მიჰყვება...

...ეს არ არის ზამთრის სასახლის ცივი, მარმარილოთი ნაგები კიბე...

იმ კიბეზე ტანჯეთა და ვაგებით ადიოდენ წლები და საუკუნეები, იმ საფესურეზე არბი-ჩამორბოდენ ცინიზმითა და სისხლით სასვე საიმპერატორო ბრძანებები, ბრძანებები, დასრულებული ბრძანებები... შერე მუშებმა და ჯარისკაცებმა არბინეს და ჩემებით გათლეს სიციფე, ტყეებით ჩაკლეს ცინიზმი, დაკვირვებული ხელებით სწადნენ ყველი ბორკილთა სათავეს და ისტორიის მარხილს გაატანეს...

დიად, ეს არ არის ზამთრის სასახლის ცივი, მუშე მარმარილოთი ნაგები კიბე...

ეს ჩვეულებრივი სახლის ჩვეულებრივი კიბეა...

ახლა მას იმ რომელიმე ჯარისკაცის ნაშეირი მიჰყვება... კიბეს ბევრი საფესური ავლია...

ეტყობა უჭირს, მაინც მიიკვლევს გზას ღია კარისკენ. კარს იქით მიყრილი სავარძელი და შორს, ფეხმინგრეული, დამტყვერილი რთილი ჩანს...

...და წარმომიდება, რომ ის მივიდა, მივიდა ახლოს, ძალიან ახლოს... აი, ის დასცქერის კლავიატურას...

კლავიატურას ბევრი კლავიში ავლია... სიციფისაგან, შიშოლისაგან გაცრცივით თითები ჩამოძინილი ჯიბეებიდან რთილისაკენ ისწრაფიან; კლავიშები, დამტყვერილი კლავიშები თავისკენ უხმობენ, გახუნებული სახელი სათუთად მოეგლო მათ. სიითრემ თვალბეზი იღვავა, თითები ფრთხილად, კანკალით შეეხოს სიითრეს...

დო... რე... მი... სოლ... სი... დო... რე... მი... ფა... სოლ... ლ... სი...

...ერთი ოქტავა, იო ოქტავა გადარჩენილი...

...თითებმა ამოისუნთქეს... ძალა მიცათ... და გაიბრინეს...

შეწყდა ყუმბარების წივილი... შენობათა ხერხები... კენესა... სირენების გამყინავი ხმა...

თითებმა აამტყვეველეს დროებით მიძინებული სული... მუსიკად დაიპყრო, დაიპყრო უაზრო ხმავრად...

ირველი ყველაფერი აღლულდა... ჩემდაუნებურად მივეყვი მძინვარე მელიო-ნილი ყოველ ნაბიჯს, ყოველ გულისცემას. მებრძოლი სული დამკვიდრდა ჩემში.

ღღღღღღღღ, მძინვარეებდნენ ბეგრები. თითქმის ზღვა ბობოქრობსო, ქარი ქრის და უხმობს, ეძახის, ეძახის ადამიანებს... და მომწვივია თითქმის ისინი სულ ახლოს, აქვე დგანან და მე ვედავ მათ გაღმებულ, მაგრამ მტკიველ სახეებს. მე მესმის მათი ომანიანი შეშახილები, მათი გულისცემა, მათი ფეხის ხმა.

კიდევ რამდენიმე წაიმი და მელოდის უკანასკნელი აკორდი სირუმე შიათიქა.

დადუმდა იგი... სირუმე, სირუმე, სირუმე!!! ...სურათები, ცელავ სურათები, უმარავი სურათები...

...წარმართებითი აზიდულ სახლებს ფერი ეცვლებაო, ჩვეს აკური, სართულს საართული, აკურითმას რეურთამა გადაწუნება; ფიჭვები ფიჭვებს, ხელები ხელებს ქმეგლობიან და მოიერ ბევრი, მოიერი ბევრი დედამიწაზე დააბიჯებს ღმინლის გოფო, ღმინლის მიქი...

...და ვგრძობო ის უკრავს ცელავი უკრავს, ყველგან უკრავს ოქტავა, გადარჩენილი თეთრი ოქტავა...

და მჯერა ბევრი, ძალზე ბევრი არის ქვეყნად თეთრი ოქტავა...

ანა კლიაშვილი

ბაიოჯან

მზითვის სარკე

ქორწილის წინ დედამთავან
ესაუბრობდი ცალკე.
დედამ მითხრა:
„გაუფრთხილო, შვილო, მზითვის სარკე.
გამიგია, გაღმოცემა
არის ხალხში ძველი:
თუ ოქაზში სარკე გატყდა,
რადაც საფრთხე ელის.“

ამ სარკეს რომ ენა ჰქონდეს,
რამდენს გეტყვით ამბავს,
ამ სარკის წინ შე ჩამაცევს
საქორწილო კაბა.
მახარებდა უნაწესი
სამკაული თავის.
ყველაფერი თეთრი იყო
და თმა შავი... შავი...
ნახვარი საუკუნე
დგას ოთახში სარკე.
ნახვარი საუკუნე
ჩემს ცხოვრებას ვარკვევ-
ვინ რა იცის, თუ რამდენჯერ
გული გამეზვარა,
თუ რამდენჯერ გული გატყდა
და ის სარკე — არა.

თუ ამდენ ხანს გიფრთხილებდი
და წარუნვას არ ვაკლებდი,
შეგენახა ჩემი სახეც,
მზითვის ციფო სარკეც.
ახლა მელამ თაღებში ვარ,
ფიქრი მდევნის ერთი:
რად შაცია შავი კაბა,
თმა შავს თეთრი... თეთრი...

(დაბადების 80 წლისთავი)

უკრძანო

„მე თვით განგებამ ხელში მომვა მასალა სველი,
წელი მასალა, სულ ახალი, ხელუხლებელი,
სხვა ნიადაგზე, მზის ნამდევრში ამონაკვეთი
და ზეციური ბალსამოსით ნაპყურ-ნაწვეთი.“ —
წერდა მარჯვანი თავის პირველ წიგნში (1921 წელს), როცა
მისვე თქმით „ლექსებში თამაშობდა პირველი სხივი“, და თავი-
დანვე გრძობდა საკუთარ ძალას, — ეკისრა მწერლის ვტირთი.
მას შემდეგ ორმოცდათხუთმეტი წელიწადია გაფრთხილი.
მარჯანის პოეტური „მარჯნის კრიკოსნის“ წერალო იმ ხა-
ნად სათავისო დღურებზეთი ინტიმური და სველიანი იყო.
„ამ ბაგრა კრიკოსანს მე ლექსებით ვაუბარებ, ხელიდან არ
შევიშორებ, ცივ ნიავს არ დავაკარებ.“-ო.

პოეტ ქალს მაშინ თავისი სიცოცხლე „ხანმოკლე და გაცვეთი-
ლი“ წარმოუდგინა, „მუნჯი ზეზიადით“, „დამსხვრეული იმე-
დით“, „დაჭრილი გულის ობლობით“.
მაგრამ, მარჯვანი (მარიამ მარკოზის ასული გვეშალაბე-ალექ-
სიძისა) თვით იყო ის „წელი მასალა“, რაც მომდევნო ათეულ
წლებში სულერი განცდებით მდიდარმა გარეშომ, ანუ სინამდ-
ვილუმ დახვეწა, ჩამოქნა, შეამტყვა და სიცოცხლის უძლეველი
სიყვარული შეთავსა.
„რამდენი კარვის და ავის ვიყავ მნახელი,
და ყოველივე ანარეკლი რომ რჩება სადღაც,
ლექსები იყო ჭეშმარიტი გამოშახველი,
იმის, რაც ჩემში საუფლამოდ ჩაკვდა თუ აღსდგა!“

რეპორტაჟი

აკაესტული „გარემოების საყვირივით“ ომხიანი, ლექსნი მოულ-
ლული მარჯანი მოქალაქეობრივი შეგნებით ეპასუხება მას
შეშვებ ვიწველვე ახალს, შინშეწვლავი მოვლავს... — დიდი სა-
მართო ომის მრისხანე დღეები იყო, თუ შვიტობიანი შებენ-
ლობის წლები იგი ასე მოუწოდებდა. მკითხველს 1941 წლის:
„ჩვენ ყველას გემარტება სამშობლოს ვალი!
არ გარვა მარტო სიგვიის ძიება.“

პოეტი ქალის ლექსიკონში მკიდრდება: „შურისძიება მგერზე“,
„ქალამთან ერთად თოფი და მხალი“. „გულს გრჯანი არ გვარ-
ბა“ და სხვა მრავალი. განსაკუთრებით კი ეს ისახლვ იგრნობა
საბავშვო ნაწარმოებში. გარბის ისტორია. საბუნებო სააქრო.
ისტაგ-მეგრადთა ცხოვრება, კონსერვის ქილების მკითხველთა
მისაგანი სულიერი ძვირები. პირველი გულგისით ნაყიდი საფოსტო
წისალა. და დედასთან გაგზავნილი ბიჭუნა წერილი (წიგნიდან:
„ბეშტიერი თარბა“).

ომის შედეგადორინდელ პერიოდში ნორჩი, მოზარდი მკითხვე-
ლისათვის მრავალი ნაწარმოები შექმნა მარჯანმა: „ზურა აბმის
ქალაქში“, „წლიდან-წლიმდე“, „მამიდა თვის მარანი“ და სხვა.
მათ შორის პირველი საბავშვო წიგნია „ნელი ცირკში“.
აბერ ცხენი განიოპტუნეს არეწა და მისი მწერტული მიმარ-
თავს მავურტებს:

...ნახეთ, როგორ განგარიშობთ,
ჩაიფიქრეთ, ვის რა ვინდათ!
ხალხი ციფრებს ასახლებს,
ცხენიც თივლის საითთად.
ყველა დღდა შეივს ახელეს:
—ცხენი შენა გჯობიაო!“

ამევე დროს, იგი თარგმნის ს. მიხალკოვის „სამ გოჭს“, ევგ.
შვარცის „ვიწ უფრო ძლიერია?“,
1958 წელს მოსკოვში გამომცემი მარჯანის „ჟირკ-ჟურკ“, სა-
ბავშვო წერილის ზ. ალექსანდროვის თარგმანით.

ვიწ იტყვის, ოთხი ოკუპირი წელი შევსრულაო მარჯანს. მი-
საბანი მისი ენერგული სითამამე, ცნობისმოყვარობა, დაუნა-
რული ხალხი, იგი თავიდანვე მწერტობა საზოგადოების შუა-
გულში გრიალებდა. და დღესაც გმრწავლ ადევნებს თვალს მის
ნაჯიციუმს, მიუღებს ყოველ წამოწმებას, ლირიკებსა, ესრე-
ბა სხდომებს, შეხვედრებს, უფარს მოგზაურობა, ყველასთან პო-
ელოს საყროს წინა. უამისოდ მარჯანი არც ეძიებოდა მი-
ჯანი!

რამდენიმე წლის წინა, „ტვის დღისათვის“ პირველი მარჯ-
ვებულმა, ცინებულა მასალით გააზარა საბავშვო ჟურნალი და
თვითონაც სამომავლოდ იმეორებდა ხალხისაგან ხალხისაგულ
სიტყვებს — ამა თუ იმ ყველის კართულ სახელწოდებას!

ოცი წლის განმავლობაში მსახიობად მარჯანი საჭარტიელის
მწერტობა კავშირში, კონსულტანტიც იყო დამწებ მწერტებ-
თან, საბავშვო სექციის ხელმძღვანელი. იგი არ თაკიდობდა „შავ სა-
მუშაოსაც“ — ოქმების წერა იყო, თუ გადამწერა. და ნუ დავგავი-
წყებდა, რომ მარჯანი არის ერთი პირველთაგანი, ვინც
მწერტობა კავშირის დარსების დღიდან ირიგებება კავ-
შირის წევრად. ამ ხნის განმავლობაში მარჯანს ბევრი ლექსი
აქვს კოლექტივისდმი მიძვნილი, ნიმუშად მოვიყვანთ ერთს,
წენი საყვარელი მწერტილი, დაუნიწერარი მარამ გარიყულსადმი
მიღღინღ სტრიქონებს:

...კვიდები ჩუმად, გაქვავებული,
განვლილი გზები მაგრინდობდა,
გულში ცეცხლით აღმომდებლი,
თავდადებული შენი დედობა...“

პოეტი განსაკუთრებით გულწრფელია და გულთბილი გარდა-
სულ არჩილთა სისოვნანი:
„შვიდი აკვანი,
შვიდი შვილი და შვიდი ჯარტი“ (ლექსიდან „დედაჩემს“).
და თვითონაც ხომ ცხარე დედაა, მან სამი, ერთიმეორეზე უკე-
თესი შვილი, სამი ცნობილი ხელყოფანი აღზარდა კვეყანას.
ღირსულადაა დაფასებული მხედვანი ქალის დავწლი, ამის წი-
ნით ვ. ი. ლენინის საოუბილო შეცდომი საბოტისი შეუერთა მან
თავის ჯიღოვებს (შრომის წიელი დროს მისი ორდენს, მღვლებს,
სიღვლებს, მათ შორის 1907 წლის პირველი ჯიღოს, წმინდა ნი-
ნოს სასწავლებლის წარჩინებით დათავაზრებისათვის რომ მიუღია).
„ლექსებს ვაგანდი გულისწერობა და გულის ნადებს“ — ამბობს
მარჯანი და კვლავ მოსჩქებს მისი გულიდან „ოქრის ზოდები
დაუნარჯავი სიყვარულისა“.

„ხანდახან განცდები გულუთვად მოიღანი.
და ცრელი სიხარულს ერთმანეთს აქვსო...“ —
ამბობს დღეს ლექვი და ამის დაღსაქვებდა ბოლოსანებში და-
წერილი აღარებანი, განსაკუთრებით კი „მითვისი საყრე“.
ფუსურტული მსოფიან პოეტ ქალს დღგარტობობს და გვწამს:
რომ „ლექსების სახით კვლავ ექმნა საძმველი ბევრი“. —
ეს სატქმელი კიდევ და კიდევ იყოს ბედნიერება!

საქართველოს პრესა

უფრო ხშირად სომხეთიდან, აზერბაიჯან-
ნიდან.

როგორ მოხდენენ აქ?
დედამ ქუჩაში დატოვა და თვითონ გაი-
აძა:

დედამ სახლიდან გამოაგოღო;

დედამ უარი თქვა აღზრდაზე;

დედამ ხახვს მიუღო;

აი, ზოგიერთმა ამ ისტორიათაგანი:

მარია კიკნაშვილი. დაბადებული 1904
წელს ეს ბავშვის წიგნი გოგონა უკვე მეორედ
მოხდა ბავშვთა მიმღებ-განმანათლებელი.

პირველი უზედამხებდელია მითივეულ-
ბავშვთა მოიყვანის, ჩააცვის, დახურვის,
ახვის, აქაზის.

გოგონა მოცოცხლდა.

ციხეებზე სასტიკი და დუნდუნებულია.
ქველას შეუფარა თავი. თვითონაც შეიყვარა
აქაზობა.

ამ დროს გამოჩნდა დედა და გამოიყენა
დედობის უფლება. — წაიყვანა გოგონა.

დედა — ნათელი სერვის ასული პოინა-
ვილი. დაბადებული ქართველი, არსად არ მუ-
შაობს. იგი ბავშვთან ერთად დადიოდა თბი-
ლისის ქუჩებში, ეწეოდა ამორალურ ცხოვ-
რებას.

შვილი ზედმეტად ტართლად ჩაივალა და ერთ
მშვენიერ დღეს მეორედ ჩაიტოვა ქუჩაში.

მარინა ისევ მიმღებელ მოიყვანეს. დედა
არასოდეს დაბადების ბოშობა გამოეხატა,
ამის ის თქვა, თუ სად იყო ბავშვი დაბადე-
ბული და ვინ იყო მისი მამა.

მეორეა სამედიცინო ესპერტმა შეადგინა.

გოგონა უკვე შხად იყო საბავშვო სახლში
წასაყვანად. ტყე ქუჩაერთა დაგზარდა.

ამად უზნობდა სიციხიანი ბავშვი დედას.

დედას არ ცუცლა შეიღობის.

მიიღო კოლექტივის მოდლობები ბავშვი
ფეხზე დააუენა. როგორც კი მოვიდა, კოჩ-
ის ბავშვთა სანატორიუმში გაუზავნეს მამი
ფიქრთ.

და-მშა იური და ვერა კი ლოკადებლები
არანა. მამის გვარი ჩინალადაა.

ბავშვები რატომღაც დიდის გვარს — კო-
ვალტის აპირებენ.

დედა, ნინა კონალტკი, სახეტიალოდ წვი-
და მოსკოვში და ოთხი შვილი მამ წაიყვანა.

მოსკოვში ნინა ქურდობისთვის დაკავეს.

უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმში ნინამ გა-
ნცხადდა, შვილები აღზრდად ვერ ვიცარებო.

თოვქს განცხადების დაწერა საფარდად
ორგანიზის მიმართ. ქალმა აიღო უფროც-
ელი, ფუნჯარა. — სერიოზოდ აღარ გამოჩე-
ნილა. გაიპარა. ისევ დააკავეს.

ორი ბავშვი იური და ვერა ობლიოსი გა-
მოგზავნეს, ორი მოსკოვში დატოვეს. ვინ
იყის, რიდასა მოიყარა თავს და-მამა,

მოყარა კი? ცნობენ რა ეტონანეთს? დე-
და? მოხუცებულა და შერი, ელბათ, სახლმ-
წიფოს მოსხობვს პენსიას, ან მოხუცებულთა
თავშესაფარში გაატარებს დღეებს.

დაახლოებით ასეთივე ისტორია აქვთ ალა
და ლემა სუზანიძეებს, რომლებიც ბიარანის
კლბის, სევის რომის სოფელ კობარჩი-
იდან მარნეულში გადმოვიდნენ საცხოვრებ-
ლად.

მამა ციხეში წის.

დედა საავადმყოფოში დაწავინეს და ბავ-
შვები ობლიოსში წაშოვიანეს.

ბავშვები ვეღურებივით გამოიურებოდნენ,
არავის ევარებოდნენ. ერთმანეთს არ
სცილდებოდნენ. ადამიანებისა თითქოს ეწი-
ნილიათ.

წინ-წინა შეეჩვივნენ აქაზობას და ბა-
ბუნებს. განსაკუთრებით მოსწონდა ატმის ანა-
ლი, სპირტოვანი ესმარტოდნენ შერატენს,
დედა დედებს, და რაცა უკვე აქაზობას თა-
ვის სახლად თვლიდნენ, მაშინ გამჩინდა დე-
და და უკანვე წაიყვანა ბავშვები.

არ გასულა დღი და ორი და მიღლების კარ-
ზე დააკავეს.

კარები გააღეს და გაიკვდნენ.

აიი წლის აღას ხელი ჩაეჭიდნენა შვიდი
წლის დღისთვის და თავისი ფეხბ მოსვლიყო.

— არ მინდა შინ. დედა არავს სვამს და
ვეცემს. არვის საყვლად ვგვაგზავნის და თუ
ვერ შვიტანთი, სცივლითი ვეშვიტებო. ბე-
ზეწეწეში, წულა ვაგვივლით შინ.

— ასეთი უნდა ვიყო არც ისე ოვიათია, —
ჩაერია საბავშვო მიმღების ეტონი ქეთე-
ვიან კალატოზი. — ჩვენიან დიდხანს იყო ავა-რის პატარა ვანია ივანივი. აქედან წასე-რისი შიშდენ ერთი თვეც არ იყო გასული,

ისევ დაბრუნდა და თავისი პატარა ძვიც კარ-
ზე მოგვყავდა — ჩვენს სახლს აქ ცოცხის, აქ
კინოს არის. ტელევიზორიც, რადიოებიც, საე-

მელიც და ციხეშია არავე ვეცემს.

— აი, როგორ ართმევენ ბავშვობას, რო-
გორ უყარავენ ბავშვს ოჯახურ სიმუდრებს,
ციხის სიბიბის, შრომის — დერვის, —
გულდაწყვეთი ლაპარაკის ქივიანი, —
უკვე ექვსი წელია აქ ვარ, ხანდახან მიღქე-

რისა საშუალებად სხვანაც ვადასხვა, მაგრამ
არც გამსხვინებია, რა სასებით შემოვტყე-
ვინან ეს ბავშვები, როგორ უნდა ჩვენი მან-

ისე დიანახსი კარგი, ასეთ ფეხბ დალატად
თვლიდა და არა მარტო მე, ასეა მიიღი ჩვენი
კოლექტივი.

აი, მაგალითად, ჩვენი დიასახლისი ვაღნის
თაზიშვილი. ხშირად შუადღეზე ვერცხენ მო-
სი გამოხატვას სახლიდან, დაუზარებლად მი-
ის. უკვიდა შემთხვევა, თავის შვილის

ტანსაცმელი მოუტანია უცხოში ბავშვებისთვის,
კიდევ იმითომ ეძიებან მას პატარები დედას,
სიტყვებ ეცილებიან.

— ამ ჩვენი აღზრდელი ლიანა გელიყვა. რამ-
დენჯერ თვითონ დაუწვდა პატარას, საე-

მელს აჭებდა, ზღაპარს უთმობდა... თუმცა, რა
გასაკვირო, კაცია გიორგი კვიციანიშვილი, და
რამდენჯერ მინახავს კოვთის ხელში მოშო-
ნიები ამღებს პატარას ფეხს, ხელში აიუ-

ცხადს, აბურთავებს, ეთამაშება. უფრო მოჩრ-
დელბისათვის კი აღმზრდელის სიტყვა კა-
ნინია, გიორგი მათთან ერთად შეუშობს ბა-
ღში, აკვირებს სტენდებს, ეწყობს ტელევიზორს,
აკეთებს კალათბურთის ფარებს.

აი, მაგალითად, ჩვენი დიასახლისი ვაღნის
თაზიშვილი. ხშირად შუადღეზე ვერცხენ მო-
სი გამოხატვას სახლიდან, დაუზარებლად მი-
ის. უკვიდა შემთხვევა, თავის შვილის

ტანსაცმელი მოუტანია უცხოში ბავშვებისთვის,
კიდევ იმითომ ეძიებან მას პატარები დედას,
სიტყვებ ეცილებიან.

— ამ ჩვენი აღზრდელი ლიანა გელიყვა. რამ-
დენჯერ თვითონ დაუწვდა პატარას, საე-

მელს აჭებდა, ზღაპარს უთმობდა... თუმცა, რა
გასაკვირო, კაცია გიორგი კვიციანიშვილი, და
რამდენჯერ მინახავს კოვთის ხელში მოშო-
ნიები ამღებს პატარას ფეხს, ხელში აიუ-

ცხადს, აბურთავებს, ეთამაშება. უფრო მოჩრ-
დელბისათვის კი აღმზრდელის სიტყვა კა-
ნინია, გიორგი მათთან ერთად შეუშობს ბა-
ღში, აკვირებს სტენდებს, ეწყობს ტელევიზორს,
აკეთებს კალათბურთის ფარებს.

აი, მაგალითად, ჩვენი დიასახლისი ვაღნის
თაზიშვილი. ხშირად შუადღეზე ვერცხენ მო-
სი გამოხატვას სახლიდან, დაუზარებლად მი-
ის. უკვიდა შემთხვევა, თავის შვილის

ტანსაცმელი მოუტანია უცხოში ბავშვებისთვის,
კიდევ იმითომ ეძიებან მას პატარები დედას,
სიტყვებ ეცილებიან.

— ამ ჩვენი აღზრდელი ლიანა გელიყვა. რამ-
დენჯერ თვითონ დაუწვდა პატარას, საე-

მელს აჭებდა, ზღაპარს უთმობდა... თუმცა, რა
გასაკვირო, კაცია გიორგი კვიციანიშვილი, და
რამდენჯერ მინახავს კოვთის ხელში მოშო-
ნიები ამღებს პატარას ფეხს, ხელში აიუ-

ცხადს, აბურთავებს, ეთამაშება. უფრო მოჩრ-
დელბისათვის კი აღმზრდელის სიტყვა კა-
ნინია, გიორგი მათთან ერთად შეუშობს ბა-
ღში, აკვირებს სტენდებს, ეწყობს ტელევიზორს,
აკეთებს კალათბურთის ფარებს.

აი, მაგალითად, ჩვენი დიასახლისი ვაღნის
თაზიშვილი. ხშირად შუადღეზე ვერცხენ მო-
სი გამოხატვას სახლიდან, დაუზარებლად მი-
ის. უკვიდა შემთხვევა, თავის შვილის

ტანსაცმელი მოუტანია უცხოში ბავშვებისთვის,
კიდევ იმითომ ეძიებან მას პატარები დედას,
სიტყვებ ეცილებიან.

— ამ ჩვენი აღზრდელი ლიანა გელიყვა. რამ-
დენჯერ თვითონ დაუწვდა პატარას, საე-

მელს აჭებდა, ზღაპარს უთმობდა... თუმცა, რა
გასაკვირო, კაცია გიორგი კვიციანიშვილი, და
რამდენჯერ მინახავს კოვთის ხელში მოშო-
ნიები ამღებს პატარას ფეხს, ხელში აიუ-

თებენ, უმკანალებენ. შემდეგ ფორმდებიან
მათი სახუთები, რისთვისაც ხშირად ზღაპრულ
ხდება ძმების გამოცხადება ბავშვის სახეობა
კავშირით. ციხებზე ელდას, მამას, მამის დო-
კუმენტებს. თუ კი ასეთი არ მოიძიება, სამე-
დიცინო ექსპერტი ადგენს მტერების, ხშირად
ბავშვს არ ასოსვს ვეარი, მაშინ გვარსაც ურ-
ჩევდა და მტერობლებიც განათლების სამი-
ნიხერის სახელმწიფო იგზავნიან რესპუბლი-
კის სახელმწიფო სახლებში, მოზრდლებიც
არც ასაკულად არც სასკოლო პროფ-
ტექნიკურ სასწავლებლებში.

სხვაგვარი მსვლელია ქმლეთა განსაკუთ-
რების საშორ დაწამული შერწინულ არა-
სრულყოფიანები.

მიმღებ-განმანათლებლის აქვს დამხმარე
მეურნეობა, ბაღ-ბოსტანი, მაგრამ კარგი ექ-
მელი, თუ მას მცირე საქარმო ბაზას მაინც
გამოყოფენ.

ამ საუბრის დროს უფროსის კარზე დაკა-
ცივნეს.

ერთმა მოხუცმა თავსაფარინა ქალმა პა-
ტარა ბიუფა შემოიყვანა, და, აი, რა ამბის
მოწმენი ვახდით:

— ეს მოხდა ამ ათობდ დღის წინ, — და-
წყო მოხუცმა დედაკანამ, — ჩვენს სახლთან
საამშო ვიქიქი და გაუხვლეულის მშენებ-
ბოლი. ვიკაც ქალმა ჩამოიარა, ის ბიუფა
ახლდა.

— ჩამოსული ვარ, — მიითარა ქალმა, — ბა-
ნის საქმენილოდ მივდივარ, ბავშვს დაეცი-
ებენ ერთი საათით.

ქალი ვარდა, და... აღარ გამოჩინილა. ბიჭს
ვაპებე, დავაძრო, აიი დღე შევიხანე, ჩიხში
ქალელი ვინახე: ეგარაწილი, გამოგადგე-
ბაო! მე თვითონ მოხუცი ვარ, ვერ ვიცი-
ებო ამხლა პაპუნისმგებლობის, ცუცა ახალ-
გახარა რომ ვყოი, სპირიტუალის გამოდრილი.

შესასწავლი ბიჭია. ურდელისმან ცხვარბაპუა
ბიჭებს მიიხარა, გვარად შტაინი ვარ. სერი-
ოვია ჰქვია, დედას ლილია ტრესკაჩი რქმევი,
მამა არ ჰყოლია.

— დედისთან არ წამყვანობო, ქუჩაში დამ-
ტოვებს, მემონია, — თქვა ბიჭმა და აპრებო
ელ ცხვარი სახელთი მოიხიოცა.

დედამ შეიძლება კი დედა ვუწოდოთ ამ
ქალს? რა თქმა უნდა, შეიძლება, მოცემული
აუცი სიტყვებით, შეგისხობო ეს ვადაგარე-
ბული ქალი, მაგრამ ვნობო, რომ ეს ზედმეტი
არადა, რადან ძენია ადამიანურ ენაზე ელა-
პარაკო, მით უფრო რაიმეში დაარწმუნო ქა-
ლი, რომელმაც ხელი აიღო შვილზე.

დაი, ურდელის და უკნოლების როლია
ცხოვრების ზუს ვარდებით მოფინელი. თქმა
აქ უნდა, ამ ქალმაც ექნებოდა ნათელი დედ-
ები და შემდეგ — მოტუქების, იმედის გა-
არების, მწვლეობების ხანა, მაგრამ ფეხ-
ბი, მისი გამარბობის მაინც შეუძლებელია,
რადგან, მაშინ, უფრო ადვილია სიცოცხლე-
ზე აიღო ეტელი, ვიდრე შვილზე.

ქარაღ აღზრდილი შვილი ხომ კვიენის
მოხუცებულა და ქილოდა დიდის.

ისმინე, დედაც, აღზარად შვილი!

ბარეული

ერთი კვირაა, დედას ოპერაცია გაუკეთდა და ნახვის უღებდა მხოლოდ დღეს დაგეროეს ექიმებმა. დღეს კვირაღდება; სადაღმოსოფროში, ჩვეულებისამებრ, ორ საათამდეა მნახველთა მიღება. ამიტომ ნაარჯიღდე გამოაფერებ ვარჯიშს კლდეზე ასვლაში და მეგობრობის ვეიხოვები. დროზე თუ არ მიხვდები საავადმყოფოში და სიო საათის ერთი წუთიც რომ გადავიცდეს, არ იფიქრო, კარისკაცმა შეგებრალის და კარი გაიღოს. ვეჯუტად მოადგება ჭიშკარს, ცალ ხელს რკინის რიკულებს ჩასჭიდებს და ასე შემართული ცის დასალიერს მიაყარობს მუხრას. ბიჭი ხარ და შეავადღევიენ გუნება, ქეას აადგებს და თავს შენ შევაფერინებს. რას იზამ, მოვალეობას თავისი გააკის.

დღედათებეს ვერ წყალ-წყალ მივყვები, მერე ვერმტალაუზად ვჭირ წამკლავად ფერდობს და მწვანეზე გადავიტარე. წუხელ იფიქნა. შნაპანამ დაბალთ დედამიწის ქვეტი, ჩაიწრიგა და ჩაგუნა ნაზამართალ მიწას. მწიერი, გათიჩილი და დამზრალი მიწა შეხლება, გაიგნა ნოტიოთი და აბუბუბანა, საგალობეთი უძენდა შეცირის, ყაყარობით დაიშენდა მეკრდი და საალერსოდ გადაცხდა ცხრაჯიღდე მართობან.

ფერიღანად ხელისგულივით მოსწანს თბილენი. დღლის მზის განიწული შეჭირ სინიფორ ბურუსად დასწოლია ქალკეს. ღრინიშში უფრო სქელდება ბურუსი, ნაცირსიფორ ერეკვა თანდათან და იქ, ცისა და დედამიწის გასაყარობან ლამბეღეთი მოსწანან ნაბადწერსმული მიუბი.

ჰაერში გაფაფულის ნოტიო სურვილი დას. ნავარჯიშვე სხეულს სიარუნებს ხევიდან ამოვარდილი სიგრული.

— დედას ძლიერი უყავის ყაყარი, მის სურნელი. რამდენჯერ დამტყუარდა მისთვის მანისობაზე. ისე როგორ დავბარუნებდი

შინ ვარჯიშიდა, რომ რამდენიმე ცალი არ მომეგნა. ერთი პაკარა იაპონური ქილა აქვს დედას, შიგ წყალს ჩაასხამს, მერე ყაყარობს ჩააწყობს და მაგიდის შუაგულზე დედაცამს. ამდერდა ბინაო, იტყვის ხილდე.

მიმიღე მიცაბიჯებს. ვინბრე და ვწუვებდის, ორს, სასს... ყაყარობმს ისე გამოგაცეს, ვერც კი შევინიშნე, როგორ გავეცი კოჯრის გზაზე. დროც შემუშინებულაა გამპარავია, ვგრძობი, თუ არ ვიჩქებ, ვეღარ ჩავესწრები.

ავტობუსში ვვედები და ფიქრით უკვე საავადმყოფოს კარებთან ვარ. ყოველ წუთს საათს დავცეკერი...

ავტობუსთან ჩავდივარ და საავადმყოფოსკენ მივიტარები.

— მიღების საათები დამთავრდა, ბიძიკო! — ცივად მებუნებნა კურისკაცი.

— როგორ, ორი სუთი წუთი აკლია, ავერ საათი!...

— უჟანაა შენი საათი! არ კარგავს სიმწიფედს მოხუცი.

— არ არი სანდრო პაპა, ათი წუთი დამგავიღდა, ხომ იგი, ხან რა შევამთხვევა ქალკეში და ხან რა...

— არ შემიძლია!

მოკლედ მიჭირს და აბრუნით ულვაშებზე დიწხად ისკამის ბენს. თვალბინი ჩაეცქერი: მკაცრი და ვეჯუტა მუხრა შორს, რიკილიდაა წერტილზეა გაიწიული. ადრეც მოხვდებო: კარისკაცებს განსაკუთრებულად უყვართ სინკაცის გამწიფად, ხვეწმ-მუადარის მოსმენას ხომ არაფერი ურჩევნიათ. — დედის სანაზავედ მოვედი, სანდრო პაპა!

თითქმის ვერ გაიგონაო, თვალს არ აკრულეს შორიულ წერტილს.

— მიმიღე ოპერაცია გადაიგნაა წინა კვი-

რას, დღეს პირველი დღე იყო ნახვისა; შეკა კი, ამ ყაყარობის კრულს გადაწყვიტე და ანებებზე დამავიწყნა...

თითქმის მოწყობილია მითო, თავისი ჭრელი, წყლიანი თვალები მომაცარი. — მერე, ბიძიკო, რატომ იცინაზე, მოსულყავი დროზე და ნახავდი დედაშენს!.. ახლა რა გიყო?.. გუჯილა ნუ მხეხეწეწი! — გადაწყვეტილად ამბობს და მესვს იმ შორიულ წერტილს უბრუნდება.

„რა უნდა ვუთხრა ახლა ამ კაცს ისეთი, რომ მოღბეს და ხასიათი შევცვალოს? — უფუნებოდ დავცეკერი ყაყარობს და გული სიბრაზით მესვება. — ჩემს გარდა, ალბათ, ყველანი იყვნენ დედასთან. ვინ იგის, როგორ მელოდა? ანდა, რას იფიქრებდა: კვირადღეს სანაზავედ ვეღარ მოებრება მოსვლა? იქნებ, შევინდა კიდევ: რაიმე ხომ არ შემიძინებ? რა იყის, რომ აქვე ვვადგარ ყაყარობით ხელში და ამ ვეჯუტებულ მოხუცს ვევედრები. გადავებებნი სულაც ამ ჭიშკარს და მდიოს მერე ამ ბერიკაცმა! თუმცა, თვითონ ფებს ამ მოივცლის, შემიყრის მივლ საავადმყოფოს.“

თვალბინი შევუვრებ მოხუცს: ვებებ მოწყვეტო შორის და დამომჩრილო როგორმე მისი მუხრა. „რა გიჭირს, სანდრო პაპა, გაალო კარები და შემოხვა? ავადმყოფ დედასთან მივდივარ, კინოში გაშვება ხომ არ გთხოვ? ვინ გაიგებს ჩვენს მტერ, გარშემო არავინაა, ანა, მიიხედ-მოიხედ? პა?..“

„პა! მამას ვერ ვიზამ, მიღების საათები დამთავრებულია და ვეღარ გადავტარებ. სუამბობენ მისი თვალბინი და ვეღლებენ მუხრა ამარდილო, — რომ გაეჭივ და ვინმემ გაეატერეს, ხომ მომხსნიან აქედან, შენი მიშველი მერე, ბიძიკო!“

— მე თუ არ მიხვებ, ეს ყველაფერი ნაირი შეუხაზენი, სანდრო პაპა!

— რა გენა, ბიძიკო, ზე ხომ არ წაუვლებ, აქ სხვა არავინაა, პოსტი მივთავაზებ.

კვირადღეს თითქმის, მაგარა მის სახეზე მაინც ურდებლად ვკითხულობ.

„ეჰ, შენგან ხეირი არ გამოიქა!“ შურის ვამივებ მოხუცს და სიბრაზისკან თავს ვეღარ ვუბან ფიქრს. უბრაოდ დედა წინ რამდენიმე ნაიბებს და ვერდები. კვირადღესივე საკუთარი თავის წინაშე აპარაფერი მრჩება და ეს კიდევ უფრო მალხობრავს. „მომხსნა კვირადღე ვეღარ ვინაზად დედას. ამასობაში შეიძლება გამოსწორებ კიდევ.“

— ბიძიკო!

მესმის უკვე და ელდასაკრავივით ვტყრი-ალბობი მომხსნაკვენ.

— მიიღე ან!

შინაგანად რაღაც მაკავებს და არ მინდა ვეცა ნახებო, მაგარა უნებელი ვეწირო-ჩილები კარისკაცს. იმედაარკურულეს, მუადარის თავიც აპარა მამეს და მელვებნა-მორყილი მოხუცის წინ ვარ აჯუხლები.

კარკავი ავითი-ივით იცინებო, მერე ოღნავ აღბნის რკინის ჭიშკარს და საიღველი მისი ჩამოწრულივს.

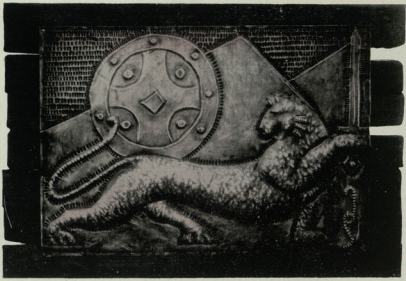
— ანა, აკვმა არ შეგავლის თვალთ, ისე შეგიტარი შინითი და გაჩიარებდი!

ბრანბანბანაით ჩამუსნის მოხუცის სიყვავი და უთქმევად შევდივარ ეწირო. ვედავადერი ისე სწრაფად და მოლოდინულად მთება. ვაბრბაპასაც ვერ ვაბრბებს. შუა გზობზე ვაღვევ და მამისთან ვერკევი: მადლობა უნდა გუთხრობ მოხუცს. მიწყვეტ გტრალიდა; მკაცრი იცირი თითქმის საღვევ გამკრალა და ქმავიფიფი დილილი დალამბათაშის მოხუცს სახეზე. წადი, წადი, მანისმენს. მეც მადლობის ნიშნად ვიბიძები, ვუწივებ ხელს და საავადმყოფოს კარებთანკენ სწრაფად მივემართობი.

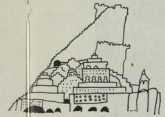
შეპალი ფოთი შ. იაკობაშვილისა

ბავშვთა მხატვრული შემოქმედების 1 და 11 კლასულნიკური ოლიმპიადების ლაურეატი ნორი მოსლალი ია გოდეაძე-შვილი (მარჯვნივ), მის კვალს მიჰყვებიან უდგონი და შმა — ეკა (მარცხნივ) და გია (შუაში). პატარა ეამას მუასწრო თავისი წკრილა ხმით მსმენელთა მოხიზვლა ახლა ჯერი გიჟბა.

სწრაფი (ქვემოთ)

მომთხრობა და სურათი (თარგმანი)

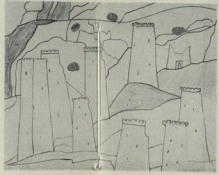

მთა მარჯვნივ და მარცხნივ (თარგმანი) სი. ჯ. ბი.

ქალი-მედიკოსი

მედიკოსი მთა მარჯვნივ და მარცხნივ (თარგმანი)

მთა მარჯვნივ და მარცხნივ (თარგმანი)

მთა მარჯვნივ და მარცხნივ (თარგმანი)

მთა მარჯვნივ

მთა მარჯვნივ და მარცხნივ (თარგმანი)

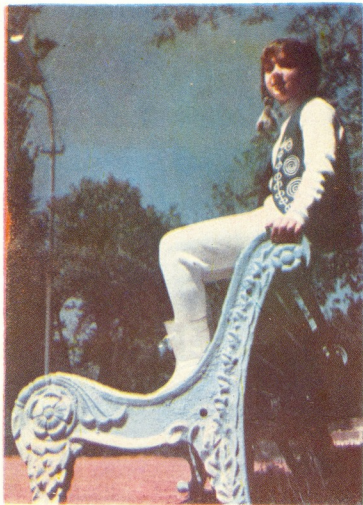
მთა მარჯვნივ და მარცხნივ (თარგმანი)

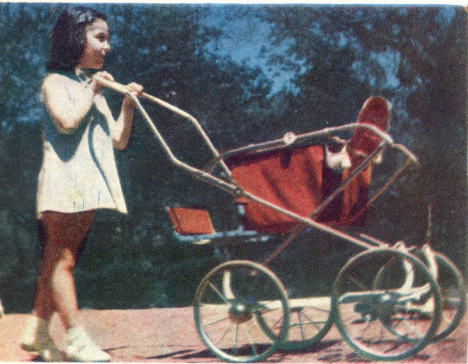
მთა მარჯვნივ

საპროვალის
მსუბუქი
პრეპარატის
საინსტრუქციო
მუდარების
სახლი

ზაკადი ფორმ დ. იაკობაა შვილისა

მოდები
გაგვევსოსთის

7

არჩილ
სოფლის

სოფლის ექიმი

მარგალიტას დანახვებ დაჭრილებს სახე უნათღებოდათ, შიმში ტყვილელები უყურდებოდათ. ყველას შემოუვლიდა ექიმი, გახურებულ შეხლებს ხელს ვადავსებდა, ალერსიან სიტყვას ეტყობოდა. დაღლილობა ჩაღამებულ თვალებში თუ ეტყობოდა.

იმ დღეს სახე აღარ უბრწყინავდა ექიმი, სველიანი შევიდა პალატაში.

— ნეტავ, რა დავმართა? — კითხულობდნენ ავადმყოფები.

— მეუღლე მძიმედ ჰყოლია დაჭრილი, — ჩერჩულით დაიბრა ხმა.

— ექიმო, წამომავენეთ! — აღმოხდა ცენესა ფეხმოკვეთილს. მარგალიტა თითქოს გამოფხიზლდაო, მიჭირა დაჭრილობა, ყავარყენით ამოუღდა მხარში და ოთახში გაატარა-ვაშაობრა. შემდეგ ისევ საწოლთან მიიყვანა და დააწვინა. ფეხმოკვეთილს სიმწრისგან სახე ოფლით დანაშობდა, მერე ნელ-ნელა დაშვებდა და ჩაეძინა. დამე იყო, უძენეთი დამე, მარგალიტა იქნა ფეხმოკვეთილის საწოლთან და ფიქრობდა, ფიქრობდა ცხოვრების თანამგზავრებ — საყვარელ მეუღლეს, როდის ამბავი ეს-ეს იყო გავიდა.

...საღამოს 6 საათი იქნებოდა.

შეიკებულ მარგალიტას მეუღლე შინ დაუხვდა, არჩილს მოეწრო მისთვის, ღუმელი გაეჩაღებინა და სუქვეთს ათბობდა.

— როგორ თბობა! — თქვა ქალმა და ღუმელისაკენ გაიწია. — მართალი ვითხრა, ავადმყოფი.

— როგორ მოგწონს აქაურობა? თუ გაიციანი ვინმე!

— სოფელი მიმეწონა, ხალხი კი ცოტა

უნდობლად მიყურებს, — დაღონებით თქვა ქალმა.

— ნუ შეგეშინდება, ნდობას დამსახურება უნდა.

— რთული უნაი ებარა. უჭირდა ექვსი გაფანტული სოფლის მოვლა; სად იყო მაშინ მანქანა! ხან უხვით დადიოდა, ხან ცხენით. დღედაღამ მოსვენება არ ჰქონდა.

...ერთხელ, ღამით, მარდიანსარაში გაიწვიეს მარგალიტა. კი არ მიდიოდა, თითქმის მიბრძოდა. ფეხშიმე ქალსათვის უნდა უშველა. გზად ლენინგორის რაიონის პროკურატორი შემოხვდა. დაფეთებული ქალი რომ დაინახა, გაუცვირდა და თვალს გააყოლა, მერე შეგზურს — გიორგი ციციშელს ჰკითხა:

— ვინ არის ეს ქალი. ვაეკავს შევინდება ამ ტყეში მართო სოფელი.

— ჩვენი ექიმა, მარგალიტა ექიმი. მაგას არაფრისა არ ეშინია, არც არავინ ერხას. სადც მალს, სიცოცხლე მოაქვს. ამას წინათ, — განავრძობ მან, — ტყეში ატარებ მარგალიტას შუკრობა. უცნობია ექიმი და ბოლოშიც მოუხვიათ — ხომ არ შეგაწინებო, მერე კაცო გაუყოლებით გამცილებულად. ავადმყოფი საოპერაციო ყოფილა, ექიმს გამოყოლი რიდი გაუშვია, მარტო ვარ და მომეხმარებო. ავადმყოფისათვის რომ უშველია, უკანაც ერთად წამოსულან, გზაში მარგალიტას იმდენი ულაპარაკებია მსთან, რომ კაცს ავი საქმისათვის თავი დაუნებებია და პატიოსანი შრომისათვის მოუცილებინა ხელი.

...არჩილ ღუმელში ინვალიდ დამბარუნდა ოჯახს. ლამისყნულგმა შეიკვარეს სოფლისათვის თვადადებული ადამიანები.

არჩილ სასოფლო საბჭოს თავმჯდომარე საირჩიეს, მერე კოლმეურნეობის თავმჯდომარედ დასახელეს. ცოლ-ქმარი აქტიურად მონაწილეობენ სოფლის ცხოვრებაში. თუ რა არავი გაეთებულა ლამისყანაში, მარგალიტა კავამაჰსა და არჩილ დედუშაურის მიუძღვით წვლილი. ცოლ-ქმარი კოლმეურნეობის გვერდით თოხნიან, ბარავენ, მოსყავთ მოსავალი.

ყველა ჩასული მათი ოჯახის სტუმარია. დღესაც სიამოვნებით იგონებს მარგალიტა: არჩილ ღუმელში ოჯახს ესტუმრნენ შვირები — სიმონ ჩიქოვანი, ნიკოლოზ ტიხონივი და ვიქტორ გოლცევი, მათ ინახულეს დავით გურამიშვილის წყარო. მოიხიზლნენ ქსნის ხეობის სიღამაზობა და ქართული ოჯახის სტუმართმოყვარეობა. უკან დაბრუნებულ ტიხონოვს დავით გურამიშვილის წყაროზე სამასსოფლო შერჩეული ქვა დარჩნოდა.

— მე მანვე ვავიქციე ქვის მოსატანად, — გვიხარა ღმირილი მარგალიტამ, — და მივართვი შწერას. ტიხონოვმა მადლობა მთხრა. მე მიხაროდა, დიდ შწერას ქართული მიწა-წყლის ქვა რომ მიქონდა რუსეთში.

სოფლის ექიმს დღესაც ბევრი სირთულე ხვდება მუშაობაში. იგი პედიკული უნდა იყოს, ქირურგიც, აურაპეტიც, ვინეკოლოგიც, თითქმის ყველაფერში უღვეს წილი მარგალიტას. სოფელში ოცდაათი წლის მუშაობამ არავი პრაქტიკა შესძინა.

ერთი ექიმი კერა სწავლობდა სამ სოფელს. მარგალიტამ ეკლმეურნეობაში სანიტარული ჩვეუი ჩამოაყალიბა. სამ თვეში 48 ქალს შეასწავლა პირველი დახმარების გაწევა.

ლორჯენა

ხშირად აწუხებს ლექციებს, ატარებს კითხვა-პასუხის საღამოებს. აი, შედეგად, ლამის ანის საშუალო სკოლის საკმის მწარმოებელმა ეკატერინე პავლიშვილმა სკოლაში ოცდახუთ ბავშვს გაუწია პირველი დახმარება.

საქართველოს სსრ დამსახურებული ექიმი, სოციალისტურ შრომის გმირი მარგალიტა კაცაბაძე კოლმუშერნობაშიც აქტიურად შრომობს. ჩამ გადაწყვეტინა მარგალიტას ფიზიკური მუშაობა? სოფელში ხშირად ლაპარაკობდნენ, ბებერი მუქიბოზი გვეყავსო. მარგალიტა კაცაბაძე კოლმუშერნობის საერთო კრებებზე თქვა: გვიპირიონებ 0.12 ჰექტარ სიმინდისა და 0.3 ჰექტარ ქარხლის ფართობს. შეგობრებაში ვიწყებ ლამის ანის მშრომლებს — ქალსა და კაცსაც. თქვა და კარგად შესარჩალა. ისეთი მისავალი მოიყვანა, მთელი რაიონი აღაპარება.

— ჩემს სიხარულს ხალხები არ ჰქონდა, — გვიხარია ნაცემბა ექიმმა, — როცა ქარხნის ამოღებაში მუშაობდა ისეთი ხალხი, ვისაც არასოდეს არც თობი აუღია ხელში, არც ბარბოს. თუ ჩვენი ექიმი სიმინდს, შინ რა გავკავებრებულს, — ვინაცხადეს მათ. ეს იყო 1945 წელს.

მის შემდეგ მარგალიტას წელიწადი არ გაუღდენია. რომ თავისი წილი სიმინდისა და შაქრის კარხის ნათესი არ დამღუშვენიონის.

ექიმმა ქალმა სოფელში დისახლისებისათვის კულნარისი უტრსებც გახსნა. დისახლისების ვიკრამი ორჯერ გუბლივიგინდ ასწავლის უტხო კერების მომზადებას.

ექიმისათვის მთავარი მიანიც ადამიანთა მუყრანობაა.

მარგალიტა კაცაბაძე ორი შვილის დედაა: მანანა — ექიმი, დემირი — აგრონომი.

თუ მოხვდებით ლამისსოფელს, ავიტლებულად შეშინებულ სადალ და გემოვნებით აგებულ შენობას, რომლის წინ ბაღი და ვენახია დაგუნებულა, პალმები, დაფნა... ყველაფერი დისახლისის მზრუნველი ხელ-აქტივი.

თვალს მოგტაცებთ გზაფუტელები აქურობას: ყვავილების ხეციანი, პატარაპრცეული მავალი. იქვე წყარო, ყვავილებს მერყისი გაუმართავთ. ერთმანეთს ეცობინაბს სილაზაშენი ნარვინები, მიხაკები, ვასმინები და ვარდები — თფირი, წითელი, შავი. ისინი ფერთა საოკარს ამოძინაბს მცხანა.

მასხინდელი ყვავილების ლამაზ თაბეულს მაქვს და მეტუნება: ვადაფუტეებზე სოფელში შევექმნა მეყვავილობის მუშაწავსული წრე, რომელშიც ვაგაერთიანებ ლამისსოფელს, რომელს დაწავსული მათ ყვავილობის მოვლა-მოყვანას, მივეცე თესვლებს, ნერგებს. მე თვითონ ჩავუდლები სათავეები, რომ ყველა ეს ეზოს და ქარმიდამოს ყვავილნარი ამშვენივდეს. ჩვენ სხვებიც მოვეხმარებ და ვაგაზაბებთ შეგობრებს, თუ ვინ უფრო ლამაზად მოაწვებს ეზოს. მაშინ უფრო მშვენიერი იქნება ჩვენი, სოფელი, სხვაყვავილად ვაგაერთიანებ ქართლის ბაღ-ვენახების არაბატასა და ბარაქას, მიწის ძალას, მის სილამაშეს.

სახეობად, განსაკუთრებული ყილოთა გარის თანხრომის სირუშემი საქმეებში სამუშაო დაეჭობინაბს ხმა:

— ნინო ვლადიმერის ასულ მგელაძის მრავალი წლის ნაშრომი მოწონებულა ერთბაშად.

დარბაზში მეგობრებულა ტაშმა იფეთებ. უნაღმებოდნენ ქალს, რომეღმეც აფხაზთოდან პირველმა დაიცვა მელიციისის მეციერებად ლექციონის ხარისხი.

ნინო ვლადიმერის ასული ვალიძა ამ საერთო სიხარულმა, ფანჯარაში შემოჭრილმა ნათელმა სხივმა, რომეღმეც მომლოდინე კავსისა მოავანა. ერთ წუთს შრომობურჭურუყვეთს გაღასმუდა ფიქრით, თვალს შეავლო მინიმ ავალმყოფი დედის სწავლათან დახორი თობზმეტი წლის გოგონას, შემოქმნა სიტყვები, ანდერს რომ ჰყავდა: ექიმითუ გამხოვლა, მიწრაიაც თუ ვარგანობო.

ფიქრისა და მათემატიკასთან გამოთხრევა მოხუდა — წმინდა იყო დედის სურვილი. მაგრამ, როცა თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტის დიპლომს შეავლო ხელი, ვერ დედის ანდერსი არ შემობრუნებულა, ვაიფიქრა. ნამდვილი ექიმი რომ ვახვებ, მართალი სხეულის კი არა, სულის მყურნალოც უნდა იყოთ.

საეთი ფიქრებით ჩამოვიდა იგი აფხაზეთის სოფელ ოქუშში, სადაც უზაზობარისი საექიმო უბნები და ათყავიანი საავადმყოფოთაბედა.

თითქმის წაჩხუბებულანი, შორს ვაქციეია ერთმანეთს მთის სოფლები.

— უბედურება დაეჯატება, ექიმო: მოდებოდება კარზე მთიელი.

— შორსაა წასასულიეო? — არა, აშვება, გვერდით.

სამი საათი თუ მინაბიჯებდა მთის ბილიჩზე, მიბაბიჯებდა, ვიდრე არაქათი არ გამოელოდა და სოფლის ჩირაღდენეს თვალს არ მოქარადა.

ოქუშის უბნის საავადმყოფოში ჩაბარა თავისი პროფესისისადმი ერთფულებსი გამოცეა: ერთხელ თობქმის უბნად ავადმყოფი მოიყვანეს: ფულტეების ორხრიბიკი ანთოვლის დაგვანებულა ფორმად მიღებულად, აღუღლებულ ბარბიერად უნდა ექცია ექიმს სიკვდილ-სიციცხბლის ზღუდე. ნინო ვლადიმერის აუტლმა მოიგო ეს ბრძოლა. იმ მძიმე დღეებში ვეგრდებო ედა მეთულა — ექიმით და ერთფულ მეგობარი. ეს იყო ორბაჯა მარჯვარება: თავი ირწმუნა, როგორც ექიმება და მყარბი მოიფლებუბი დაარწმუნა მელიციისის ძალაში.

ჩამდინებე ხნის შემდეგ ნინო ვლადიმერის ასული დანიშნეს კახორის საბუთოთა

მუერნობის ამბულატორის გამგედ. თობქმის ყველაფერი კარგად მიდებდა, მაგრამ მენერვიერბისაბი დედა სწავლება მოსყვენებას უტარავდა; ქმართან ერთად უყვე თბილისში აბარებდა ვაღმოსახლებას, რომ სხეზმიდან წერილი მიიღო: პროფესორს ა.დ. გრიგორია, რომელმაც აფხაზეთის უტარბროლოგიისა და ფიზიოთერაპიისის ინსტიტუტის ფილიალი გახსნა, ახლავარბდა ექიმებს საყველას სამუშაოზე იწყებდა. ეს იყო 1947 წელს.

ყველაზე ჩაფხული საინტერესო ძიების საქმეები ნინო ვლადიმერის ასული. მალე კვლევის პროფილიც გამოირკვა — ბიოქიმია. ეს დაეკვირვებები იქცა პირველ შტრახებად მისი საყანდილადო დისერტაციისა, რომელიც მიეღება დამაქვრავ-აღმდგენელი პროფესიების დანიშნაბი გულისსილმარბვითა სისტემის დადავლების დროს, აფხაზეთის შობან უტარბრტ ავადმყოფთა.

და აი, მოსკოვის უტარბროლოგიისა და ფიზიოთერაპიისის ცენტრალური ინსტიტუტის საექიმური საბჭოს წევრების წინ მისი სალოქტორი ტრინის საყანად დიდი მოციულობის გზით დღეს — გულისსილმარბვითა სისტემის მყერნალობის ეფექტანობა აფხაზეთის უტარბრტზე.

თობი ათასი უტარბროლოგი ავადმყოფი განზოგადებულა ავადმყოფობის ათი ათის ისტორიითა. თობქმის სასილოქტორი დისერტაციის ყვეფოდა ეს მასალა. ტუცილოც კი არ აღნიშნა ერთბაშად უტარბროლოგიის ავტორმა თანამედროვე კორრექტოლოგიის ისტორიამ მებად საბატორი წყლები შეიქმნაო. ამ ნაშრომსა საყარბობულად ვადაქვრება წარმოღვენა კლიმატური და ბალნეოთერაპიული ფაქტორების მექანიზმის მოქმედებისა, ვაფართოვა გულისსილმარბვითა დაავადებების მყერნალობის მაჩვენებლები აფხაზეთის უტარბრტზე.

და ყვეფოლეც ამას ამბობდნენ ცნობილი სპეციალისტები მბალი ტრინობნად.

მელიციისის მრავალი წლის გულდასმით ნამუშევარი მებად გულობილად ექმა მიღებულა.

ამ ამსლდებულე წუფებს ერთფოდა ნინოს სინაწერი, რომ მის სიხარულს ვერ იზიარებდა დედამისი. და მართლაც, ცნობილ ქართველ მწერლა ქალს — საფო მგელაძეს დღემდე არც ეციოცხლა, დღდაც იამყავდა თავისი ქალშვილით, რომელიც მტყუც ნაწიური მიღის წინ არჩებულა ზობ და საყ უტრთბილბება ექიმის მბალი წუილებას.

ბ. სპორონიძე.
„მელიციისაია გაზტა“.

თამარ პაპიაშვილი,
ინგელი.

მზის ღიმილი

ღე, ყველა, ყველას დაფენაწილო,
ეს გულო,
როგორც ჩემი ფერება.
ღე, უკვდავების
წვიმა ვაწვიმო
ჩემი ოცნების
ღამაზ ფერებად.
მე მზის ღიმილი
მეზისხერევა პირზე,
ღე გაბრწყინებულ
თვალეებში ვხედავ:
იმ ნათელმოსილ
ბილიკებს მივდავ,
ოღით რომ ადგა
ქართველი დედა!

მამა ხორანაული

პირველად

მოწყუნას მისს როდესაც გრძობენ,
ქუფურებთან თვალები ნისლით...
ოუ გაჯამხვრივ განცების ღობე,
პირველად დედის ჭაღარას ვიხსნი.

ფეჭრებო ღლიან ისედაც დაღლილს,
სამრტელისაგით ფერმკრთალს და ხნიერს...
ოუ დავებებრეც აეთხო ბაღი,
პირველად დედას დაუფერეც იებს.

ვიდის მანდილში აპრილი გალობს,
ღიო დაფორნი ფსოვეთის მთებში...
ოუ უკვდავების ვიპოვნე წყარო,
პირველად დედას მივუტან პეშვიო.

ნანინას ნაში აკანჯეც ელვას,
როგორც კვირტებზე ღიმილი ფეხვთა...
ოუ სივრცეებზე შეთქმული ფრენა,
პირველად დედას ავიჯან მჭესთან.

თამარ აკალატოვი

იბაღებო მეყვანე ფერი...

იბაღებოდა მეყვანე ფერი
და ბერძნის ძირებს
ქართვადა ია და ქორჩიოგა.
იბაღებოდა მეყვანე ფერი
და გახაფხული
ვიღიდან ვიღვლე მიმრიდოდა,
იბაღებოდა მეყვანე ფერი
და მეყვანე ტკივილს
ჰგავდა წვეთებდა დამკვიფული
თოვლის ნაშეჭრი.
დევიძებოდა ბაღში ხეხილს,
ვაზეების კვირგებს,
მზის სიხალეოს
თრთოლივით დაფერილთ.

კლასი ცეცხლინი ქვანა

ქალთა განთავისუფლების ღიმი მებარიახტრე კლარა ცეცხლინი 1924 წლის ოქტომბერში აჭარას ეწვია. მას ერთთავად აინტერესებდა საბჭოთა ხელისუფლების პირველი ნაბიჯები, მასების განწყობილება, განსაკუთრებით კი — ქალებისა. საბატიო სტუმარი გულიყურით ეცნობოდა იმ საწარმოებს, რომლებშიც შეგწილად ქალები შრომობდნენ, გაეცნო თამბაქოსა და საღებავების ფაბრიკების ქალთა კოლექტივების ცხოვრებასა და საქმიანობას.

ბათუმის სამრეწველო საწარმოთა დოთავლიერებამ მასზე კარგი შთაბეჭდილება მოახდინა, განსაკუთრებით გაასარა ქალების ენთუზიაზმმა, მომავლისადმი რწმენამ, მათმა განწყობილებამ. „მუნა ქალებისა და მუშების განწყობილება ჩინებულია. მათ შორის არ არის პირველად და მოღრბებული სახეები“, — წერდა შემდეგში იგი.

საბატიო სტუმარს განსაკუთრებით აინტერესებდა ქალთა შორის მუშაობის საკითხები. ერთ საღამოს ქალთა კლუბსაც ეწვია. კლუბის გამგეობას თავმჯდომარეობდა ალთუნ შამიჯაფიანი, ამტაგურ პირველი ქვენიონერი, ცხოვრობს თბილისში, ქალთა კომიტეტს ხელმძღვანელობდა პირველი აქტივისტი აჭარელი ქალი ნუნუშ ბერიძე.

კლუბი რამდენიმე თვის დაარსებული იყო, მაგრამ თავის რიგებში სამოც წევრს ითვლიდა. კლარა ცეცხლინის აზრით, კლუბის წევრებს შეეძლო შეეძინათ „ეღმენჭარული ცოდნა, წერა-კითხვიდან — კომუნისტის ძირითადი დებულებების გაგებამდე, წინდის ამონეშვიდან — ოსტატურ ქარვეამდე“. ამასთან, მამხილავი ქართველი ქალები აქ მოდიოდნენ რჩევა-დარჩიების მისაღებად, განსაკუთრებით — ქორწინებისა და ოჯახური ურთიერთობის საკითხებზე.

მან მოიწონა ქალთა შორის მუშაობა, პარტიის აჭარის საოლქო კომიტეტის მუშა და გლეხ ქალთა განყოფილების საქმიანობა და აღნიშნა, რომ „მისი დამოკიდებულება კლუბისადმი შეიძლება შეადარო უფრო განვითარებულ უფროსი და ბულთიად დამოკიდებულებას თავისი უმცროსი, იმედისმომცემი დისაღმი“.

კლარა ცეცხლინი მონაწილეობდა ცირკში გამართულ ხალხმრავალი კრების მუშაობაში. იგი განაცვიფრა ჩადრში გახვეულ ქალთა აქტივობამ. ერთმა ქალმა ჩადრი საჯაროდ მოიხადა, ტრბიბუნაზე ავიდა და სიტყვა წარმოთქვა. კლარა ცეცხლინმა ეს შეაფასა, როგორც ქალების აჯანყება მუსლიმანური დომინაციისა და ადავიტის წინააღმდეგ.

ოქტომბრის მიწურულში კლარა ცეცხლინი დასაცვენებლად ქობულეთში გაემგზავრა, მაგრამ დასვენებისათვის როდი ეცალა. მისთან მოდიოდნენ კომუნისტები, საბჭოების, ქალთა კომიტეტებისა და კლუბის წევრები, მოპირდათი ანგარიშები, მიმართვები, სტატისტიკური ცნობები. იგი განსაკუთრებით გაახარა ქალის ასწრ სახკომსაბჭოს 1924 წლის № 23 ცირკულარმა, რომელიც ყველა ორგანიზაციას აუწყებდა ქალთა კომიტეტის შექმნას და გადამჭრით მოითხოვდა უწყებათა ხელმძღვანელებისა და თანამდებობის პირთა სასტკად დასჯას, უკუყო, გაუღრბლად მოკიდებულ ქალთა კომიტეტის საქმიანობას, და ცხარედ — ქალთა სამართლიან მოთხოვნებს.

„აღმოსავლეთში ქალებისადმი დამოკიდებულების ფორზე, — წერდა კ. ცეცხლინი, — ეს ცირკულარი მთელი რევოლუციური ქალისადმი სახელმწიფოს დამოკიდებულების „საკითხში“.

ქობულეთში კლარა ცეცხლინი გაეცნო მადგვითა ცხოვრებას, მათი სწავლის, დასვენებისა და სახაფხულო ბანაკების მდგომარეობას.

აჭარის მშრომელბმმა გულიბილად გააკლეს ძვირფასი სტუმარი, რომელიც ბათუმიდან ბაქოში მიემგზავრებოდა.

ახლო წარსულიდან

საქართველოს უმწვენიერესი მხარე თუმ-ფშავ-ბევსურეთი ოდიდვე განთქმული იყო სახალხო მითქმელებითა და მოზარცებით. თუმ-ფშავ-ბევსურეთი მარად ამყობდა გმირული სულით, აქვე ხარობდა პოეზიის ნაზი ყველით, რომელიც სათუთად უფლიდა აბჯარასმული კაცი თუ ქალი.

სახალხო მითქმელთა შორის გამოირჩევა პოეტი ქალი ბაბაღე (ბუბა) ივანეს ასული მინდოდაური, რომელიც ფშავის სოფელ არტაანის მკვიდრი ყოფილა. იგი იმ ოჯახიდანაა, რომელმაც აღზარდა ქართულ ზუპირსიტყვიერებაში კარგად ცნობილი მოკაფრავე-მოლექსე ჯაბანი მინდოდაური. შეიძლება, ეს უკანასკნელი ბაბაღეს ახლობელიც იყო.

ბაბაღე მინდოდაური XIX საუკუნის მეორე ნახევარსა და XX საუკუნის პირველ მეოთხედში ცხოვრობდა. როდამ ქუმსიაველი, რომელმაც თავის მანას, დიდებულ ქართველ მომღერალს — ნიკო კუმსიაველს შესანიშნავი წიგნი მიუძღვნა, მოგვითხრობს: „ნიკოს (ნიკო კუმსიაველი.

„თით“

„მედიტაციის თასადამ მადიკა“

ბაბაღე
ნიკოს-
ჯუჯი

3. ს.) დავაკაცებამი დიდი ღვაწლი მიუძღვის ბაბაღე და იოსებ მინდოდაურების ოჯახს. იოსებ მინდოდაურის დედა — ბუბა ფშაველი ქალი იყო. ის ადრე დაქვრივებულია. დედას ერთადერთი ვაჟი დარჩენია. მართალია, ქვრივის და ობოლს ოჯახი არაფერის აკლებდა, მაგრამ ბუბას დიდი სურვილი ჰქონია, რომ შვილისათვის ესწავლებინა. ამ მიზნით იგი შვილთან ერთად გამოპარულა სახლიდან, მოსულა ილია წინამძღვრიშვილის კარზე და აქ პურისმცხობლად დამდგარა. ბუბას თავის ერთგულებითა და შრომისმოყვარეობითა და დამსახურებითა განათლებული ოჯახისა და მისი ღვრიისის ილია წინამძღვრიშვილის პატივისცემა მიიღებულა ოჯახი ბუბას პატივითა იოსებ, იქვე არსებულ სასოფლო-სამეურნეო სკოლაში ჩაურცხავით...

ბუბა თავისი მოსწრებული სიტყვა-პასუხითა და მეღვესეობით სახელგანთქმული ყოფილა. ილია წინამძღვრიშვილს ესაზღვროდა მის კარზე შეკედლებული ბუბა მინდოდაურის ბუნებრივი ნიჭი. ის ახლაც კარგად ასსოვის ილია წინამძღვრიშვილის ძმის შვილიშვილს განცაგე წინამძღვრიშვილს, რომელიც დიდი სიყვარულით იცნობს ბუბას (ბაბაღეს). მან მიამბო, რომ ბუბას დედას გამოუთქვამს ილია წინამძღვრიშვილის სახლის დანჯვასთან დაკავშირებით და ეს ლექსი „იერიში“ დაუბეჭდავით“ (რ. კუმსიაველი, „სიმღერის უკვადებია“, 1965, გვ. 22).

სწორედ როდამ ქუმსიაველს უნდა ვუმაღლოდეთ, რომ დიდად ნიჭიერი პოეტი ქალის ბუბა მინდოდაურის ბიოგრაფიისათვის მეგად საინტერესო ცნობები შემოგვინახა.

საბაბე მინდოღურის

ბაბაღე მინდოღურის პოეზიის თავანკარა წყაროს პირველად დიდმა ილიამ მიაკცია ყურადღება. პოეტე ქალი, ილია წინამძღვრძეღის თავის მეგობარ ილია ჰაგვანისთან 1886 წელს მოუყვანია. ილიამ მოსწონმა ბაბაღელს და იქვე ჩაწერა რამდენიმე ლექსი და დაბეჭდა თავისი „ივერიაში“, მან სამი ფულეტონი დაეთმო „ფშაველს დედაკაცის არგანელის ბაბაღელ მინდოღურისაგან გაგონილ ლექსებს“ მინდოღურის ლექსები იბეჭდებოდა 1886-1890 წლების „ივერიაში“.

ბაბაღელ მინდოღურის ლექსები სხვადასხვა დროს ჩაიწერეს და გამრავდნენ აგრეთვე: პეტრე უმიკაშვილმა, დავით ხიზანიშვილმა, ვახტანგ კოტეტიშვილმა, გიორგი ნათაძემ, მავალა მრეველიშვილმა და სხვებმა.

ნიჭიერი ქალის მდიდარი პოეტური საგანძურიდან ჩვენამდე მხოლოდ მცირე ნაწილმა მოაღწია. ეს ლექსებია: „შენ ჩემო დიდო იმედო“, „ვერცხლის თასადმე მაქცია“, „გამიგონებდით, სწორებო“, „ვაი ჩემს ამ დროს მოყრასა“, „ვაიკა და ხვარაზე“, „შენ ბაცალიგოს“, „რა ბევრი მიფრთხილა“, „მარჯვენა მარჯი ამკაცვდა“, „სეტყვი მფრინვლად გაქცია“, „ამბოზა ქალწულადური“, მასვე უნდა ეკუთვნოდეს საქვეყნოდ განთქმული ქართული ხალხური ბალადა „მატილს გადიდა ხოსობი“ და სხვა.

ლექსი „ვეცხლის გაჩენა“ რომ მართლაც ბაბაღელ მინდოღურის გამოთქვამს, და მოწმებულაა წერილობითი ცნობებითაც. „ივერიის“ რედაქცია, რომელმაც ეს ლექსი დაბეჭდა, თავის მკითხველებს აუწყებდა: „ეს ლექსი (ვეცხლის გაჩენა, ვ. ს.) გამოთქვამს ფშაველის დედა-კაცს ბაბაღელ ივანეს ასულ მინდოღურს, რომელიც პურისმცხობლად არის სკოლაში და რომლის შვილიც რამდენიმე წელიწადია ამ სკოლაში სწავლობს“ („ივერია“ 1890 წ. № 103).

პევე მოგვყავს ბაბაღელ მინდოღურის ორი ლექსი, რომლებზედაც, ჯაფა-ფშაველს თქმისა არ იყოს, ყველა პოეტე მოაწერდა ხელს.

შენ ჩემო დიდო იმედო

შენ ჩემო დიდო იმედო,
კოშკო ნავებო კირთა,
კახეთს მოჭრილო ისარო,
ქალაქს ნაღებო ინითა,
წითელი მოვის პერანგო,
შვიდგან შაკრულო დლითა.
ცავე წმინდა მარსკვლიანიო,
მზევე დაფენილო დლითა,
შენთანმე წოლით გამამდლო,
შვიდი დღე-ღამე ძილითა.

ვერცხლის თასადმე მაქცია

ვერცხლის თასადმე მაქცია,
რო დვინით ავცხებოდი,
დაფუქილო მქნა წითლად,
შამქედილო-შაკერებოდი;
ანა მქნა ვერცხლის სათითი,
რო ხელზედ ჩაგეგებოდი;
ან შენი ნამგლის ყანა მქნა,
რომ ფხაზედ შაკეჭრებოდი;
ანა მქნა ვარდი-ყოლი,
ცხვირ-პირზე დაგეყრებოდი;
ან იყო მოვის პერანგი,
რა გულზე დაგედნებოდი;
ან შენი ნანდური მქნა,
გულს ჯავრად ჩაგეჭრებოდი;
ანამც მშა ვიყო, მოწოლე,
ცოცხალს არ ჯავყრებოდი.

სამწუხაროდ, არა ჩანს თუ რა ბედზე იწი. ცხოვრებაში სანაქებო ნიჭიერი მოლექსე ქალს ბაბაღელ მინდოღურს.

მხასპერი გელა პერკინიშვილი

დასე ნაჲიან ჩვენი ცხოვრება

ტუმბიძე

შახაპარი ლ. შანაღლიძე

როგორც მოგვხსენებთ, ყველა მოგლენას თავისი მუხებრივი განვითარება აქვს, დიდადმოკრულად სახლის პატრონი ქალს „დიასახლისს“ ვუძახდი, შედგენ — კალბაგორ კაკაბაიკას, ბოლოს კი — ბებულ-პოქსს“. იგი თავის მხრივ ჯერ — „ბებულ-პოქსს“ მიწოდებდა, შემდეგ — „ბებულ-პოქსს“ დედას, დასასრულს კი — „ბებულ-პოქსს“ ჩემთვის“. ისე კი, საბოლოოდ, ჩვენ ერთმანეთისა ძალიან კარგად გვეცნობოდა. შეიძლება გეტყვიან, რომ ერთმანეთის აზრებსაც კი ვითხოვდით. როცა დილა-ადრინ ჩემი ოთახიდან გავიდოდი, რაღაც შინაგანი ხმა მუხებდებოდა — კარებს უკან ნაცრის ვედრო იქნება განებე დადგებოდი. და ვედრო მართლაც იქ აღმინდებოდა. თავზე სხარტად რომ გადავავლებოდი და საპირფარეოსკენ ვავიშურებოდი, ბუნდოვანი წინათვრინობა აღმეტიროდა, — იგი დაკვირვებულად და გასაღებას ვერსად ამოვუარენ-მეთქი. არც იმ დღესა შევემდგარე ვარაუდში. საპირფარეოში რომ დაკვირვება დამეხდა, დიასახლისისკენ ვაღწერ ვამხებებოდა შემხედვარე და ხელოვნობის შემდეგ მთავრად გასაღები, ხუთი ნუთის განმავლობაში ყელში ხელსუფლებით რომ მევაკა. დამხედვარე, თუშეა სრული კამოგულავა მაინც არ მოუხდენია: „აჰ, შე ინტელიგენტიო... მოჰაჰაჰა... ხედავ, როგორ დაეღიწ მოხლებმა განათლება მოგცეს, შენ კი იმის მადგირად, რომ ახალ-გაზრდებს მაგალითი უფენო, საბრალო, მარტოხელა ქვერცხს ახარებო.“

ამგვარი დიასახლისის პატრონი, მოწყვეტილბას როდი ვუჩიოდი. მაგრამ შემიძნებ ჩემს თავს ვუთხარი: ასეთი ცხოვრება სასიხარულო პრესბიტერიან არ მიხალის-მეთქი; ერთ მოშენიერ დღეს, შეიძლება ჩვეულებრივად მაგრად წაუშვებოდი ხელს ეყლი და ქვედა ინსტიტუტების მოქმედებულად ვიქცე-მეთქი. ეს კი ჩემი განათლების პატრონის სულაც არ შეეფერება. კვლავ ვიყავი ბინის „გამოგლეხი, სანამ ჯერ კიდევ ვვიან არ იყო. გამინდა ინტერესი საპირფარეო განმხადებებისადმი. მაგრამ მათი დიდი უმრავლესობა არ იყო ჩემთვის ხელსაყრელი. შორიად განმხადებების მიმდებნით ორმეგობრის ქალს მოვხდებოდი იყენენ, მე კი კარგად ნაკვებ, ჩახუცნილად ფეხმუხრულად ვეგავი. ბოლოს გადავწყვიტე შევეჩვიებოდი საუკეთესო სახლის მქონე მოხინდელ ქვრივ ქალს, რომელიც, როგორც განმხადებლის იყო დამხმელი, რაღაცეა აკეთებოდა, სულში მომთხოვსავე აღმინდა, განმხადებლად ხელს მიწავა და „მეფრეული ქვრივა“, „გაზაფხული“ — ექვსა ქვეშ. „გაზაფხულს“ რედაქციის მუშაობით ვაგულავაზე ვასუნი. ვიხილდი რესურსებს „ბოლოსმან“ შეგვეტყვიოდი ერთმანეთის. წერდეს, უსაფრთხოების თვალსაზ-

რისით, შეე დაწიფრული სახელი „ოდილო-უსი“ მოგაწერე. ვეყოლიდა, ამან დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა, რადგან ქალი საკეთილ კოსტუმში გამოწყობილი გამოვხადდა პაემანზე. ხელში ორსახლის „წყვილილი“ ეგავა, რათა ადვილად გამოემცრო. მაგრამ ეს ყველაფერი სრულიად უხდმეტი აღმოჩნდა: იგი ჩემი დიასახლისი გახლდა, რომელსაც ჯერ კიდევ ეზნებოდა ყველზე ჩემი თითების ნაკვალავი.

— ეს თქვენა ხართ? — ვამოვიხადე მე.

— როგორ, თქვენ? — გაკვირდა მასაც და სავარძელზე ისროლა „წყვილილი“.

— ღელს ჩვენ შეშენიერი როსბიფი გვაქვს, — მოგვახსენა ოფიციალურად.

ვიფრეტი, საზოგადოებრივი თავშეყრის იმგვარ ადგილს, როგორც რესტორანი, ჩემთვის მიზანშეუწონელი იქნებოდა. ამდროს როსბიფი შეეცავა გადავწყვიტოდი.

— გემრიელია, — ვთქვი მე, რათა დღემოლი დაშრდილა და არ შემიხელივგავა.

— დაის, გემრიელია გეჩვენებთ, რადგან წარმოგდენა არა გავიცი სახლში გაკეთებულ კერძებს, — თქვა ჩემმა დიასახლისმა. — როცა კაცი რესტორანში სადილობს, ყველაფერი თანაბრად გეჩვენება. ერთხელ მაინც რომ გავსინდეთ ჩემი დაკეთებულ როსბიფი, სხვათაგანი ისე გავსინდებოდი.

— ვერსადღეს წარმოვიდგენდი, რომ თქვენი კარგი სადილის დაშრდება შეგადგობო, — ვავიკრებო მე. — მეგობარ, თქვენი ცხოვრების მიზანი მხოლოდ მდგომარეობის სიყოფილის გამოწავება იყო.

— ბავირო დოქტორი, — მომხარია მან ძველდობარად. — კარგად იცით, რომ არც თქვენა ხართ უყოფილი კარგი. ამას გარდა, ისიც უნდა იცოდეთ, რომ მარტოხელა

ადამიანს სრულიად უნდაური და სასაცილო არებო შეიძლება მოვლებო თავში, რომელია გაქარბებასაც იგი ხანდახან შეგავ უნდაური ხერხებით ცდილობს. ბოლოს შეუღლება გადავწყვიტოდი, რაც დაუყოვნებლივ შეგასრულეთ. იუფითი კაკაბაიკას ახლა მიწყოლინი ჰქვია, ეს კი ძალიან მოწონს. რაც შემხებდა მე, მესცხროს გასწვრივ ზურგკმელის დარგვას მოვცდი ხელი.

დროდადრო ვიგონებო ხოლმე მშვენიერი, ძველ დროს.

— შეხედე, რული, — ოცენებში წასული მუხებდებო იგი, — აი ამ ადგილას, მაშინ სარმა დამიდე და კიბეზე დამავტრე. მხერთი ჩემი, რა ანგი ემეწვილი იყავი!

— აჰ კი, ჩემი ოჯახი, — ჩაუფრებო მე, — შესნ მიერ განმებ დადებულ საპროზე ამის სხვა ფენი და თავითი ნავეის ვედროს დაეკავება. შესნ ეშმაკურ ორინებს საზღვარი არ ჰქონდა.

— იგი, ძვირფასო, — წარმოთქვა მან ბოლოს, — ხანდახან თითქოს რაღაც მაკა-ლია. ისე ვგრძნობ თვის, თითქოს სადღაც უღამინში ვცხოვრობდე. ცოცხალინი გართობა მწყურია, ცოცხალინი აგზუნები მოვლენები. აი თუნდეს, ეს თაბაშირის ორინს ფიფურა ვინმეხლის თავში რომ ჩამტრებო, ან კიდევ...

— დაის, დაის, — კვერი დაუკარი მე, — ასეთი რამ ხანდახან ცდილი არ იქნებოდა. შემიძნებ იმ დასკვნამდე მივიდა, რომ ჩვენი სახლი, მართალი რომ ითქვას, ორი ურეგულბინი ადამიანისთვის ცოცხალი იყო. გადავწყვიტე კითხოი საქმე გადაკეთო და ვინმე ავიყვანო მდგომარე.

სად ხარ, მამა!

მამინ შერვე კლასში ვსწავლობდი. თანაყსაყვლეთთან ერთად სკოლიდან გბრუნდებოდი. გზად ნაცნობი ქალი შეხვდა და მეითხა: მამასთან თუ დადიხარო. გავეწითდი, ვერაფერი ვუბასუხე. ჩემმა თანაყსაყვლმა კი უთხრა: ე...ს მამა არ ჰყავსო. არავინ მოგატყუოს, მამა გყავს და იგი სიხვეშებო ცხოვრობს, — მიიხრა იმ ქალმა. ეს იყო 1965 წელს. მას შემდეგ ოცნებად ვაღაძევი მამის ნახვა.

1966 წელს რამდენჯერმე გავეზავნე წერილი მამაჩემს ღის, ე. ი. მამიდანემს, რომელიც უზღუდლის რაიონის სოფელ დარჩელში დაწყებითი სკოლის მასწავლებლად მუშაობს, მაგრამ არც ერთ წერილზე არ მიპასუხა.

1966 წლის 12 სექტემბერს წერილი გავეზავნე ჩემთვის უცნობ მამას — ხუტა თუზბაიას. მაგრამ მაყნობებს, ასეთი აქ არავინ არისო. მეორე წერილიც გავეზავნე, კვლავ არავითარი პასუხი. მამ იყოლეხ მამაჩემმა, როგორ ბინდა მისი დახანა, როგორ ბინდა სახით მიიწე ვიცნობდი!

1967 წელს საკაბრელოს ქალის* მე-12 ნომერში წაეკითხეთ ოთარ სისხარლიძის წერილი და ძალიან შეეწხიდი, დამაოხნო ოთარის ბედმა, გულს გამიხზნარა მისი მამის საქციელმა. რაგომ არ დეწირობენ ასეთი შრომლები, რა დაწინაურდა სწადიან შვილების წინაშე, რა შწარე გავეთილს აღწევენ მათ!

მამა რომ არ მყავს, ასე გგონია, ვეცლა აღზარდა მიყურებს, ცეცო, ხუტა თუზბაიას უმაღლესი იურიდიული განათლება აქვს მიღებული და მიიტერტესებს მას ფიქრობს იგი? ნუთუ მის არ ჰყვარებია მამა? რატომ არ სურს ჩემი ნახვა?

1967 წლის 6 იანვარს წაეკითხეთ რაულენ გვეტაძის წიგნი „ცხოვრება იწყება თავიდან“, შეგნატრი სათულოს ბედს. ამ წიგნის წაყითხვის შემდეგ ასე მეგონა, მეც მიპოვიდა ჩემი მამა, მაგრამ ამაღლ...

შვირფასო რედაქცია, მე მამის პოვნის ყუოღვლადარი იმედი დარკრული მაქვს, მაგრამ მიიწე ბინდა ეს წერილი თუზბაიამმა წაყითხიდან...

მამის ნატრული მ. თ.

ჩემი ცხოვრების გეგმითი

ღღეს მეტად მწკავდ არის დასმული ერთ-შვილიანობის საკითხი. ძალიან მოწონს, რომ ამას ასეთ დიდ ყურადღებებს აქცევენ. ეს საკითხი. საჭიროა ახალგაზრდა დღღდებისათვის. მინდა ჩემი ცხოვრებიდან მოვეყვანო შავალითი.

მე და ჩემმა მეუღლემ უმაღლესი განათლება მივიღეთ, გემუშაობთ, მაგრამ თავის დროზე ისეთი დღღე შეცდომა დავეშვით, ახალც ვერ მიმატებია ჩემი თავისთვის. ჩვენს ოჯახში დიბიდა* ბავშვი. რა სისხარლი! ისიც ბიჭი ნათესავეებმა დაველოცეს ეს ერთი და სხვა შრავალიო*. ჩვენ ვიუკადრისეთ. მეტი შვილით თავი ადარ „შევიწყებო“.

ღღდისტივარს თავს ვეუღლებოდი, ცოც ნიავს არ ვაყარებდით, ყველაფერს ვესრულებდით. არ ვნანიბდი, ერთი შვილი რომ მყავდა, პირიქით — თითქმის „შევიპა“ ვგვრნიბდი. მაგრამ ეს დღღდნას არ ვაგატყებებულა.

ნათესავთა — „მამა ნახე, ღღეს შვილი ისე გავიზარეო“. ეს ანდახა არ მშამდა. „რა შრომლის შრალია, — ვფიქრობდი, — თუ შვილი ცუდი გამოვიდა“. მაგრამ, ვი, რომ სწორედ შრომლების ბრალი ყოფილა...

ცუდღდ არ გამიგოთ: მე და ჩემი მეუღლე შესანიშნავად ვზრდიდით ბავშვს და სწორედ ეს „შესანიშნავად“ ვიკოვლდა ხელს. ბავშვის აღზრდა მართკ ჩაქმა-დახურვა არ ყოფილა. აღზრდისათვის ბევრი სხვა ყოფილა საჭირო. ამას გვიან მივხვდი. ჩემი შვილი დაბადებიდანვე მარტოა. ეზოში სათამაშოდ არ ვუშვებდით, საბავშვო ბაღში არ დავეყავი. რა თქმა უნდა ასეთ ვარგოებებში ბავშვი ეგვისობი იზრდებოდა. მაგრამ ამას ვერ ვაჩვენებდით. ეგოიზმა იმპლარა მამინ, როცა სკოლაში შევიყვანეთ. აფერი, მეტეხტი კლასში და ჟნ მახსოვს — ერთ ამხანაგს მა-

ინე მოეკითხოს. მე ეს მწყინდა, მიზებს კი ვერ ვხვდებოდი. იგი ვარყუელია ყველაყსავსა. თავზე დღღე წარმოდგენა აქვს და მერე ვისი ბრალია ეს? ვისი? რა თქმა უნდა, ჩვენი, შრომლების. რატომ უნდა იყოს ჩემი შვილი გამორჩეული სხვისაყვან? მე ხომ ბინდილა ვაჭირ ყოფილიყო.

ახლა დღღია — თხუთმეტი წლისა, საყაა, სკოლის დამთავრებს, მერე ცხოვრების დიდ ვახზე ვავა. ვერ დავემდრებები — ვარგულ სწავლობს, მაგრამ მარტო სწავლა ხომ არ არის მთავარი, თუ ასეთი მიუყარებელი იქნა ბოლომდე. ამას ყველაფერის ავიტანდი, რომ შინაც არ ვაწიოჩინა თავისი თვისებები. სკოლაში უყვანიარია, მასწავლებლებში არ ემდრეჩიან. საშაყვიროდ, სახლში უტრანელა ვახზა. ბუღღენობს, ჩუბობს. მეც არ ვარ დამთობი ხასიათისა და ხშირად ჩვენი შეტყება ჩუბებით მოაგრდება. მეუღლე მე მსაყვეღდარობს: „ნუ ყვირი, შენი ბრალია ასეთი საშაველი ხასიათის რომ არისო“. ეს სიტყვები გულზე ეკალივით მესობა. რამდენჯერ გამიღფიქრა: „ეჰ, მეგობარო, ამოში ორივე ვართ დამანაშავეები“. ენაწო, მაგრამ ვიანდა.

რამდენჯერ ამომეკითხავს ვახუთში გმირი დღღების ვტარები. რამდენჯერ მიოცნება, ხომ ბღღევი, თქვენი, კეთილი აღმამინებო, გმირი ღღდებო, ბედნიერები ხართ: მშურს თქვენი იმბრო, რომ თქვენ ზრდით ნამღღე აღმამინებს, ჩვენს შემეცოლებლს და ერთისა და ორს კი არა.

მინდა მიოეწოდო ახალგაზრდა დღღდებენე დაწყარებებით ერთ ამ ორ შვილს, ნუ იქნებით თქვენი შვილებისა და საყუთობი თავის მტერი!

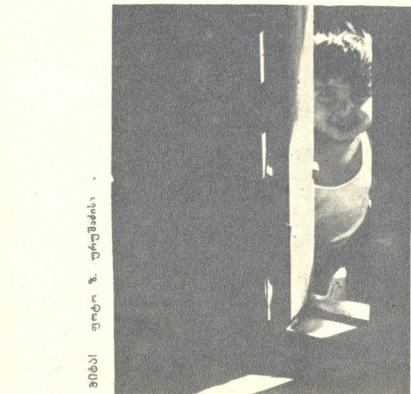

ცხიერი ბავიბა თოჯინა?

იხილეთ ყოველი

„ბედნიერი პარკნოზა“ ფოტო მ. შანიძისა

ბიბა ფოტო მ. შანიძისა

თავითგონიბახურობა ფოტო მ. შანიძისა

ღია,
მეღია
ნაღია.
ღია
იყო
მართა
ნაღია!

ოკაის შვიდი, ფილო ზ. ურუშაძისა.

ველელოვის შვილები

რვანი
სიკახუ
ქუბი

ქორწილი ხალხრავალი და მხიარული იყო. ომასანი სიმღერებსა და სიტყვაკაზმულ სალდერჯელოებს ბოლო არ უჩანდა. ნუფრედოფალს განმრთობობას, ბედნიერი ოჯახურ ცხოვრებას და გამრავლებას უსურვებდნენ მოყვები, ნათესავ-მეგობრები, და ყველა დარწმუნებული იყო, ამ მშვენიერ წყვილს წინ ბედნიერი, შეხატებილებული ცხოვრება ექნება.

იმ დღის შემდეგ ერთ წელსაც არ გაუვლია და, ახა — ესმოიგნება, ჩხუბი, ცრელები. ოჯახური ცხოვრება აირია. ამ ამბავმა ნათესავ-მოყვებიც ყურამდე მიადწია. ყველა მზრებს ირაჩვად, ბევრს უთანხმოების მიზეზი იმდენად უმნიშვნელო და წვილიანად მიჩანდა, რომ ვერ წარმოედგინა — შეიძლება კია მოყვარულ ცოლ-ქმარის ასეთი

წერილმანებისთვის ცხოვრება გაემწარებინა? ახალგაზრდებს კარგად იცნობდნენ: ორივემ უმაღლესი სასწავლებელი დაამთავრა. ორივეს საინტერესო სამუშაო და კარგი ხელფასი ჰქვს, კარგი ბინა. ორივე განმრთული და ლამაზია. აბა, რა ახებუბებით ამ დროცვილებს?

ვაი ამბობს:
— სულ მაგის ბრალია ყველავფერი ხან ბაზარში დამარბინების, ხან — მაღაზიაში. შეინებრი კაცი ვარ, ყოველ ფუხის გადადგმაზე შეიძლება შეგხედ ჩემს ხელშეკრულებს. ოკ, რა სანახავი ვიქნები! ცალ ხელში კარტოფილი ზადურით, მეორეში — პური. ბოლოს-დაბოლოს, კაცი ვარ თუ დისასხისი? და, საერთოდ, არ ვთვლი ჩემს თავს მოვალედ, რომ პურის საყიდლადაც მე წავიდე, იმიტომ, რომ მაგას პურის მოტანა დაავწყდა. მე რა მაგის მოყვამიერ ვარ?

— აბა, მე ვარ მაგის მოყვამიერი? — გულამოსკენილო ტირის ქალი — იმიტომ ვისწავლე ორი უცხო ენა, რომ მშინპაპირისის ნამწვაებზე ვერაფერი, კურფული ვერცხვ და წინელი ვეცმა?

კარტოფილი, კურფელი, წინდები... ჩვენი აზრით, წინდებისა და კარტოფილის იქით რაღაც უფრო მნიშვნელოვანი იმალება. ვფიქრობთ, ამ საქმე ეხება აღზრდას, რომელიც ახალგაზრდებმა თავის დროზე მიიღეს. პირიქიტებს, ადრე რომ გამოიშევაკეს.

კაცმა რომ თქვას — ხომ ჰქვან ადამიანები კარტოფილს, ჰოდა, ბუნებრივია, რომ ეს კარტოფილი ვინმემ უნდა მოიტანოს. უფრო დასაშვებია, რომ ქმარმა, რაღაც ის უფრო ღონიერიცა.

თუ კოსტრემს სარჩული გამოერდვა, ხომ უნდა მიეკრდეს? ვინ უნდა მიაკეროს? ალბათ, ცოლმა, რაღაც ის ამას უკვე შეჩვეულია, მაგრამ, თუ დასჭირდა, მამაკაცმა უნდა მოახერხოს.

დაუკვირდით ამგვარ ისტორიებს და მიხედებით, რომ ბევრი ოჯახური ტრადიციის მიზეზი ბავშვობაში შექმნილი ჩვეულებია. ჩვენს შორის ბევრნი არიან ისეთები, რომელთა აზრით, საზოგადოებრივი შრომა ღირსეული და საპირი საქმეა, ხოლო საოჯახო შრომა — სამარცხვინო და რაც შეიძლება ცდილობენ აარიდონ შვილები ამ „დამამცირებელ“ საქმიანობას.

— შენ ოღონდ ისწავლე, შენს ვაჟეოილებს მიხედ და მერე დისევენ, რომ არ დაიქნაცო. მე ყველაფერს გაუავთებ, შენი საქმე კი სწავლა, — ეუბნებდა დედა შვილი წლის ქალიშვილს. იმას კი ის უხარია, თუ დედა რაღაცით დასაქმებს — კერძო ათეუვეფონებს ან ნიგოზს დაანაინებს. როგორ უნდა, დედასთან ერთად სამზარეულოში იფუსუსოს, შექება დამსახურის და იამაყის მგარამ დედა სამზარეულოში არ აუენებს. მაიმე საოსტოო უსთობს გახუთების ამოცოცხარ ან დროს — გასაღებს დამჯარებულს...

გაღის კიდევ შვილი წელი და, აი სახლში გაისმის ქორეული და მზარბანებლური ხმა: „რატომ არ დამოთოვე ფორმის კაბა?“ ისევ

ატლებიბია სადილად — გული გამიწყალდა!

ეს, რას არ მიცემდ ღედა ახლა, ქალიშვილი რომ მივახოვდებოდეს და ეტყოდეს: —ღედა, მომიცე, ამას მე ვაყავებო, შენ ცოტა დასიყვნი!

ახლა დედა თითონ იტყვენა: —შვილი, ხელო შენაშენა, აგარ ეს კარტოფლი და-მეცხვირა და ეს წყალი გააბოღავაო. მაგრამ, ნერას უკარტოფალი ამგვარსოვანს შეილი ახლა ტრახაზუბული ზედა — „არ მცალია“, — „დამაცალი“!

ჰოდა, შშობლებიე ვეკუბებამ ამ მდგომარეობას — „რას იზამ, ასეთები არიან ახლანდელი ბავშვები!“

არადა, რა კარგად უთქვამს ბრძენ ხალხს: —რასაც დასიყვას, იმას მომიცე! „მეც, შეხედ და რს-ო-უცხაბო წლის პირი, ფეხბინი-ცოლი რომ თხოეს — ცოტა დომასტრალი, უხეშად გააწვევებინა“ — „მე რა, მომასლიც ვარა“!

ყოველთვის უნდა გვახსოვდეს, რომ ოჯახი იცავს სკოლა — ადამიანთა ურთიერთობას სკოლა, თანაც როგორ!

ჰოდა, სწორედ სახლში, ოჯახში იძენს ბავშვი შრომითი ჩვევებს, გამოიმუშავებს სასუხიმგებლობის გრანძობას. აქ უნდა შეეჩვიოს ის ზრუნვას თავის ახლობლებზე, საოჯახო შრომა პირველი ნაბიჯებია პატარა ადამიანის სოციალუბური შრომის ფერხული ჩამო-სათვის და ეს პირველი ნაბიჯები ბავშვს შშობლებმა უნდა გადააღებინონ.

8. კონსუხიამი,

შახარაის რაიონის, სოფელ ასყანის სა-შუალო სკოლის მასწავლებელი.

გაუბრებო სასუხენა კონსუხიანო

ინდიკორიულ დარღვევათა შედეგად გა-მორყეული ზედმეტი სიმსუქნე არც ისე გააქველავებულნი დაადავლებს. მსუქან ადამიანებს შორის ასეთ ავადმყოფთა რიცხვი მხოლოდ 20 პროცენტს შეადგენს. დანაწი-რებნი კი, როგორც წესი, თავად არიან ახში დიდხანსაშენი: ბევრს ჰქვამენ და ცოცხს მორიგობენ.

როგორ უნდა ვებრძოდეთ სიმსუქნეს? უპირველეს ყოვლისა, დაივიწყეთ მკაცრი რაციონი, არ მივიღოთ ბევრი ცხენი და ნახშირწყლები.

სსრ კავშირის მედიცინის მეცნიერებთა აკადემიასთან არსებულ კვების ინსტიტუტში სტუდენტების ერთ ჯგუფს სრულყოფი-ლი რაციონი დაეწინა. რაციონი პირველ-ად ორად იქნა გაყოფილი: ერთი ნაწილი დადგინდა მ საათზე, ყველა შინძისლს უჭირდა, ცილები კი ორჯინზმმა მხოლოდ 75 პროცენტით აითვისა.

როცა ეს რაციონი სამად გაიყო: საშუალო მიცით დღლის 8 საათზე, დღის 4 საათზე და საღამოს 8 საათზე, შინძილი უკვე ადრავის უგრძენია, ცილების შეთვისება კი 85 პროცენტით მოხდა.

განსჯავიყენ შემოულით მეორე საუზუმე, რიგ შედეგად იცინებს, ცილების შეთვისება კი 100 პროცენტით მოხდა. არც შეუძლება ხნიერ ხალხს, მათი კვება უფრო დამუკარგებელი უნდა იქნეს (5-6 გრამი). რაც უფრო მიწათხედა ვეძინო, მიწ უფრო დიდია ულუფა. ჰოდა, სიმსუქნეც ახის ბრალად.

სამწელი, სასურველია, თბილი იყოს, უნდა შევზოლოთ სითბის მიღება. ხორცი და თევზი უზრუნველსა მოხარული, ბურ-ღულაულიდან — წიწიბურას ბურული. ისეთი პროდუქტები კი, როგორცაა, ბავში, მაწონი და ხილი, რაც შეიძლება, ავარი უნდა ვეზმოთ. ისინი ყველასათვის სასარ-გებელია. იმათ კი, ვისაც გადმოსს ნებაზე, არ უნდა მიირთვინ შემოულილი მსუქნი, კონ-სუხი.

კვების ინდივიდუალ განხილვის მსურველით თავისთვის განაგრძობს დღევნს.

ბ ა შ რ ა დ დ ე
6 მიტრი ზე, მაწონი ან კვირინი უნდა გაიყოს იქნს წაწილად. ასეთი დღის შედე-გად შეიძლება დაიკეთო დღეში 500-600 გრამი, რისი დღეც განსაკუთრებით სასარ-გებელია იმ პირთათვის, ვისაც შემსუბუქები აწუხებთ.

ბ ა შ რ ა დ დ ე
600 გრამი უხვბიმი ხაჭო, 60 გრამი არა-ჯანი და ორი ჭიჭი ასეილის ხაჭო, ეს დი-ნე დღეში 700 გრამამდ აკლებენ.

ხ რ ა მ ი ს დ დ ე
350 გრამი მოხარული უმარილით ხორ-ცი უნდა გაიყოს 5-6 ულუფად. დამატებით შევიდეთთ მიღოთ ორი ჭიჭი უშაქრი ჯაყა ანდა 1-2 ჭიჭი ასეილის წაყენი. ამ დღის შედეგად დაიკეთებ 650 გრამს.

ბ რ ა მ ე მ დ დ ე
უნდა შევზოთ კოლმანბეგარი რაიმე ხილ და ოქსმენი, შავალიადა, მაჰილით, სეკილით, ახალი კვირა ან გასელი. ესეც უნდა გაიყოს ხუთ ნაწილად. ბოსტნე-ულისაგან შევიდეთთ გააკეთოთ სლათი, მოსასხა ერთი კოვზი ზეთი. ასეთი დიე-ტი შედეგად დაიკეთებ 500-600 გრამს.

ბ რ ა მ ე მ დ დ ე
300 გრამი არაჯანი გაყავით თბილ ნაწი-ლად. დამატებით შევიდეთთ მიღოთ ორი ჭიჭი უშაქრი ჯაყა ან რტიანი ხილ. ასეთი დიეტით დაახლოებით 500-600 გრამს და-იკლებთ. ეს დღეც რეკომენდებული არაა ათეროსკლეროზის, ნადღის ბუშტის ან კუჭუკანა ჯირკვლის ანთების დროს.

შეაგვიერთო, რომ როგორც ღედა, ისე განვიტრევის დღეები უნდა შეუთავსებოთ ექიმს.

რა თქმა უნდა, მარტო იდგება როდ აკ-ლებებებს წინაშე უნდა ადამიანს.

ფიზიკური ვარჯიში ძლიერი ბიოლოგიკური სეტილუბრაციოა, იგი ხელს უწყობს დაბრუნებულ ფუნქციონალ ადრევეს: უწყობს ზედალს, ენერჯიტი პროდუქციას, ნივთილე-მეორედმა ორგანიზმში ცნობების მდარო-ვანი, ფართოდება სუნძითი არე, ვანჯე-ბალით მიდრეგდება სისლთ.

ვარჯი ანაბოლის საილუმოლებმა იმაშია, რომ მიავსებოთ ბალანსს მიღებულ საკვებ ნივთილეებთან და ორგანიზმის მიერ და-ხარჯულ ენერჯიას შორის. საკვების მიღე-ვის მოწინავეებში მოგვეხმარება რაციონ-ნალური კვება, ენერჯიის დახარჯვაში კი — ფიზიკური ვარჯიში.

რა თქმა უნდა, ძნელია, მსუქნი ადამიან-ი განწმენდებ იქნეს. ეს პროცესი წე-ლია, მაგრამ მიულწეული სულად არაა.

პიტირი, პამილირი და კოსმეტიკა

„ზაფხულია, მაღაზიის ვიტრინებში და ბაზარის დასაბულებ ზინდენ დადს ახალი ბოსტ-ნიელი და ხილი. ვეგრიელი და სერნოლო-ვანი ხილ-ბოსტნიელი მარტო პირის ჩასაბე-რებელია არაა, ისინი კი დღეებში კოსმე-ტიკური საშუალებებია. „სტანდარტულია ქა-ლის 1970 წლის ანგარის ნომერში ჩვენს მოგაწოდეთ სტაფილის ნიღბის გაკეთების წესი, ეს ნიღბი ექნს იყავს ნაადრევი ნაო-კებისაგან. ახლა კვავაზიბო შემდეგ ნიღ-ბებს:

ქ ი ტ რ ი ს ნ ი დ ა ბ ი. კიტრი ექნს ათე-რებს, არბოლებს და ტენიანს ხლის, ახალ-გაზარდულ იერს აძლევს. განსაკუთრებით უხეხადა კიტრის ნიღბი ცხიბანი ექნს.

კ ი ტ რ ი ს ნ ი ლ ა დ ა კ ი ბ ი. დაღივინე სა-ზეტო, 15 წუთის შემდეგ მოიკლეთ, მაგარს საზე კი არ მოიბანოთ, არამედ ფრთხილად შემოწმალეთ.

შეიძლება ნიღბი კიტრის წვეწინსაგან გა-იკეთოთ. კიტრი ვახეხეთ, გაწურეთ, დაუძე-რეთ ერთი ჩაის კოვზი ახალი არაჯანი და ერთი კვირების ათქვეფელი ცოლა. მისა კარ-გად აურიეთ, დაიეთ საზეტო და 15 წუთის შემდეგ მოიბანეთ ჭერ თბილი, შემდეგ კი ცივი წყლით.

პ ა მ ი ლ ი ს ნ ი ლ ა ბ ი. პამილირაც ისე მოქმედებს კანზე, როგორც კიტრი. მაკ-რამ პამილირის ნიღბი უფრო შშობს და გა-ლითაზელუ ექნს უხეხადა. ვინაიდან დაჭირლო პამილირი საზეტო შეიჭირებო. 15 წუთის შემდეგ მოიბანეთ ცივი წყლით.

შოკის რუებებზე კანი შშობალი აქვს, სეკი-რი, ნიკაბი და შებლი კი პირიქით — ცხიბო-ნი. ამგვარ სახეს შერეული ნიღბი მოუხე-დება. თლად დაჭირლო პამილირი რუებზე დაიეთ, კიტრი კი — ცხიბერი, ნიკაბს და შებლებს, 15 წუთის შემდეგ მოიბანეთ საბე თბილი წყლით.

როგორც შშობალი, ისე ნორმალური და ცხი-ბიან ასე მოუხეხებს კანზე ნიღბი თანახარი რა-ოდენების ხენდროს, მარწყვისა და კოლოს-განს. ხილი კარგად ვარეცხეთ, ვახეხეთ და დაიეთ სახესსა და ყელზე; 15 წუთის შემდეგ ჩამოიბანეთ.

შალან შშობალი ექნს მქონე ქალებს კოს-მეტიკული ურჩევით ვახეხენ რამდენიმე ცელი ხენდროს, შეუტოვებ ერთი კოვზი ახალი არაჯანი და წაისაგან სახესს და ცისერზე. 15 წუთის ნიღბს ჩამოიბანენ თბილი წყლით.

ახალი ხილი მიღდარაა C ეტამინით და შეტანიშვად მოქმედებს კანზე.

ნიღბის დღეების წინ საზე და ყელი უნდა მოიბანოთ თბილი წყლითა და საბავშო საპ-ნით, ფრთხილად შემოწმალეთ და მხოლოდ ამის შემდეგ დაიეთ ნიღბი.

თვალის ეტეებზე ნიღბის დღეება არ შეიძ-ლება. უბეებზე წაისით მკევაბი კრემის თხელი ფენა.

პოლინეროდან თარგნა
მ. ზილბერგანსკა

ბარსის ფოთლის ხუმარხობილი

700 გრ ჭარბის ფოთლი ვარცხელ, დაკეპთ, ჩაუმატებ 3/4 ჭიქა დაწავილი ორცხობილა, გემოვნებით — მარილი, პილპილი ვა კარგად აურიეთ.

სქეღობიანი ტავა ვათობ, დასხით 50 გრ ზეთი, ჩაყარებ მომზადებულ მასალა და კოვხით მებარებ დაკეპთ. 4-5 ცალი კვერციხე ათქვაფეთ და ზევიან თანაბარდ მოსახლ. ტავს თავი მჭიდროდ დახურეთ და ცეცხლზე შედეთ.

როცა ერთი მხარე გამოცხვება, ვაღმობარუნეთ. სუფრახე შიტანის წინ მოავლეთ არაყანი ან ნეირიანი მარინი.

თომაზისონის ღაჯაღი

კარგად დაკეპთ 700 გრ კომპოსტო, 5 ღვრი შეწანე ხახვი, 15 გრ კამა და ოხრახუში, შეუერთებ შუა 3/4 ჭიქა დაწავილი ორცხობილა, მარილი და წიწყა.

ხორცსაკეპში ვაჯატებთ 500 გრ ხორცი და ცხიმიან ტავახე შეწვით. სანამ შეწვას დამთავრებულ, ჩაუმატებ წყრილად დაკეპილი 1 თავი ხახვი.

სქეღობიანი ტავა (თავსახური მჭიდროდ უნდა ეხურებოდეს) ვაცხელეთ, ზღომად მოუხელეთ ერთი ან კარაქი და დაყარეთ ზედ მომზადებულ კომპოსტის ნახევარი. მოსალევიან და კარგად დატეკუნეთ. შემდეგ მოაწვეეთ ზევიდან გამზადებული ხორცის საჩურით და ისევ დატეკუნეთ. დაბოლოს, ისევ კომპოსტო მოაყარეთ, მოუსწორეთ თავი, დატეკუნეთ და მოსახით ზემოდან 4-5 ცალი ათქვაფული კვერციხე. ტავს თავი მჭიდროდ დახურეთ, შედეთ ცეცხლზე, როცა ცალი მხარე გამოცხვება, ფრთხილად გაიდაბრუნეთ (ნაირები დაწით მოაცილეთ ცხელს). სუფრახე შიტანეთ არაყანის ოსახლზე.

თომოზი პაპაშვილი ორღაღა

ხორცსაკეპში ვაჯატებთ 1 კგ ცხვრის ხორცი, 200 გრ ხახვი, 20 გრ ოხრახუში და კამა, მოწვლეთ 50 გრ ბრინჯი და ხორცს ჩაუმატებთ. უყავით მარილი, წიწყა და კარგად აურიეთ.

ხაჭაპლიტობიანი ქილა მარინი, 1 კვერციხე, 3/4 ჭიქა წყალი, 1/2 კარი კოვხი და ფეჭილი კარგად აურიეთ ერთმანეთში, მოხლეთ ცომი (ძალიან მავარი არ უნდა იყოს). ვაყავით ოთხჯ.

თიხვე ნაწილი თითო-თითოდ ვაბარტეკლეთ 1 მმ სისქეზე, გამოგვრით ჩანს ოხტელქივით ცომი, მოათავსებ ზედ 1 ჩანს კოვხი შხა ხორცის საჩურით და ნაპირები დღეზელივით შეუერთეთ. მერე ხელში ააგორეთ, რომ ოჯალის ფორმა მიიღოს. გამზადებულ ტოლმა ფეჭლოზობილი ფეჭიან დალაგებ და წვენის მზადებას შეუდღეთ.

წყრილად დაკეპთ 2 თავი ხახვი და 50 გრ კარაქში მოხარეთ. დასხით ზედ ერთი ლიტრი პამედვრის წვენი, ცოცა ხაღს მომუშაო, ჩაუმატებ მარილი, პილპილი, წყრილად დაკეპილი კამა და ოხრახუში. როცა გამზადდება, ეს წვენი შუახე ვაყავით. ერთი ნაწილი შეინახეთ, მეორეს კი მიუმატებ 1 ლიტრი წყალი, მარილი და პილპილი (გემოვნებით), წამოადღებთ და საითთოდ ჩაუმატებ შუგ თანამზადებულ ტოლშს პირველ პარტიკა, თან ვაწვეწვეწვებო ურეთ. როცა ტოლშ ზედ პირზე ამოტივტივდება, კიდევ 5 წუთს ადღებთ. მერე ამოიღეთ, დაწვეეთ ღრმა ლენვარზე და მოავლეთ ზევიდან იმ წვენის ნაწილი, რომელზე ოხარშეზღობ.

მერევე წყება ტოლშს იმავე წვენიში მოხარშება. დარჩენილი მესამე და მეოთხე პარტიკის მოსახარშად ცალკე ვადასახლ წვენს მიუმატებ 1 ლიტრი წყალი, მარილი და პილპილი (გემოვნებით). სუფრახე ამასაც ისევე შიტანთ — თავისივე წვეწვადღებო ბულს.

შხსახა

გარეცხებ 500 გრ ზადრეჯანი და 400 გრ კარტოფილი, გათათეთ და შუა-შუახე ვაგერიეთ, უყავით მარილი და ცხიმიან ტავახე ცალ-ცალკე შეწვით (ზეთში ან კარაქში). მთელ-მთელი შეწვით 600 გრ პამიდორი და 300 გრ ბულგარული წიწყა.

შეწვარი პოსტენილი უნდა-უნდა ჩაყავ.

ვეთ ქაბაბი. უნებნდ შორის მოაყარეთ წყრილად დაკეპილი ოხრახუ, ქინძი, ოხრახუში, პიტნა და შეწანე წიწყა. მერე ქაბაბი ნელ ცეცხლზე შედეთ და ცოცა ხანს მომუშაო.

მარ-მარო

ვაუცეკვით 1 კგ ახალი კარტოფილი, უყავით მარილი და მთელ-მთელი წვენი.

ხორცსაკეპში მანქანული ვაჯატებთ 700 გრ ხორცი და ცხიმიან ტავახე მომუშაო, მალე ჩაუმატებ შუგ წყრილად დაკეპილი 100 გრ ხახვი და ერთად მოხარეთ. გამზადებულ საჩურით ჩაუმატებ დაკეპილი ოხრახუში, კამა, გემოვნებით — მარილი და პილპილი. საჩურით ვაყავით და შეუერთებ შუგ 4 ცალი უში კვერციხე.

ვააცხელეთ სქეღობიანი ტავა, მოუსეთ კარგად ეზობ, თანაბრად ჩააწვეთ შემწვარი კარტოფილი და ზევიდან გამზადებულ საჩურით დავეთ. ტავა ოდნავ შეაწვრიდეთ, რომ საჩურით კარტოფილზე შორის დარჩენილი სივრცე ამოკოს, მერე თავი დახურეთ და ნელ ცეცხლზე შედეთ. ერთი მხარე რომ გამოცხვება, ვაღმობარუნეთ და მეორე კარგად ვაყავით. სუფრახე არაყანის ოსახლზე შიტანეთ.

თომოზისონის ორღაღა

ხორცსაკეპში ვაჯატებთ 1/2 კგ ძროხის ხორცი, 1/2 კგ ცხვრის ხორცი, 250 გრ ხახვი, 100 გრ ოხრახუში, ქინძი, პიტნა, რეჰანი, ნიახური, გემოვნებით ჩაუმატებ შუგ მარილი, პილპილი და კარგად აურიეთ.

კომპოსტის მოაყარეთ შურით და მღღღებო წყარულ ჩაუმატებ 3-4 წუთით. ასე კომპოსტის ადგილად მოცილებმა ფურცლები.

ქაბაბის ძირში ჩააწვეთ ძეღუბი, ზევიდან კი მოაწვეთ კომპოსტის ფოთლოში ვაგველეთ საჩურით. ტოლშის უნებნდ შორის ჩააწვეთ 200 გრ დაჭერილი კომში ან შექქლიავი. დასახით ვახახილი პამიდორი, ზევიდან დაამებთ თევზი, თავი დახურეთ და ნელ ცეცხლზე მოხარშეთ.

თილსახად ომანაშვილი

თილსახი.

პარამანი. პირველ ვერღზე — იდა, მუღამ ოუს დედა! — ნახათ ო. ჩხატოშვილი ხ; მეოთხე ვერღზე — ხანტრდობს მენახე საშუალო სკოლის ფრიაღისანი მოწვევლ. ბავშვა მხატვრული შემოქმედების რესპუბლიკური ოლიმპიადის დაურეკებიათ ედა ლა რუხაძე.

რედაქტორი	სარედ. კოლეჯია: ნ. მურბანიძე, მ. ძალანდამე (მ. გვ, მდივანი), ზ. კახაბაძე, თ. ლაშხარაშვილი, ვ. სირაძე, ძ. სიხარულიძე, ნ. შალვაშვილი.	საქ. კვ. ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობა
მარიკა	ლ. შინდელია (მხატ. რედაქტორი), თ. შარბეთელი, ნ. ვაჟაბაშვილი.	
ბარათაშვილი	ტექნიკ. რედ. დეპარტამენტი	

რედაქციის მისამართი — ლენინის ქ. №14. ტელეფონის №: №: რედაქტორის — 99-98-71, პასუხისმგებელი მდივანს — 93-98-56, ვახუშტიშვილის — 99-50-39. ვადაცა ასაწვობლ 20/1V-70 წ. ხელმოწერილი დასახებულ 21V-70 წ. ქალაქის ზომა 60×90/16, ოსკარ რაბელ დურკალი, 3, სახარცებო საგამომცემლო ოთახში 5,3.

ტირაჟი 111.700. შუეკ. 1303. უე 02098. ფასი 30 კაპ.

საქ. კვ. ც-ის გამომცემლობის სტამბა, თბილისი, ლენინის ქ. № 14. ტიპოგრაფია იდალეთსა ცკ კპ გრუზი, თბილისი, უ. ქენია, 14.

ვრეკლამითი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და მხატვრული-ლიტერატურული ფურხალი «საქართველოს ქალი». Ежемесячный общественно-политический и художественно-литературный журнал «Сакартвелოს კალი». Издательство ЦК КП Грузии.

ბ. მწელიძის სახელობის პიონერთა და მოსწავლეთა სახალისი ქორეოგრაფიული ანსამბლის სოლისტები, მოსწავლეთა რესპუბლიკური ოლიმპიადის ორგზის ლაურეატები. არტეკის 1969 წლის ფესტივალის ლაურეატები 17-ე საშუალო სკოლის V კლასის მოსწავლე მარინე ჩაკობავა და 81-ე საშუალო სკოლის VIII კლასის მოსწავლე ალექო გამრეკლიძე.

ფოტო ბ. კიკვაძისა

636/12

ՀԱՅԿԵՏՆԻ
ՊԱՏԵՄՆԱԿԱՆ

ИНДЕКС 76178

